

Egyes szám ára 30 fillér.

MAGYAR KÖNYVTÁR.

SZERKESZTI: RADÓ ANTAL.

733

IFJ. HEGEDÜS SÁNDOR

A TROMBITÁS SÜVEGE

ELBESZÉLÉSEK

* *

MINDEN FÜZET EGYENKÉNT KAPHATÓ.

BUDAPEST

LAMPEL R. Kk WODIANER F. ES FIAI R. T.
KÖNYVKIADÓVALLALATA

A Magyar Könyvtár teljes jegyzéke bármely könyvkereskedésben ingyen kapható.

KULTURA ÉS TUDOMÁNY

A Franklin-Társulat kiadása.

A „Kultura és Tudomány“ vállalat a nagy magyar olvasóközönséget akarja szolgálni. Tetszetős köteteit felajánlja mindazoknak, kik a mindennapi élet zsibbasztó fáradalmai után a nagy eszmék és eszmények világában keresnek üdülést és új erőt.

Kötetei mindenkor igaz mesterek művei. Irodalmi alakjukban kifogástalanok. Tanításukban érdekesek és értékesek. Nem fölületesek, de mégis népszerűek. Aktuálisok, de mégis állandó becsűek. A haladás zászlaját lobogtatják, de tisztelnek minden igaz meggyőződést.

Széchenyi eszmevilága. I. Gaal Jenő, Beöthy Zsolt, Prohászka Ottokár, Kenessey Béla, gróf Vay Gáborné, gróf Andrássy Gyula tanulmányai. Ára kötve 1 K 60 f.

A szikratáviró. A. Slaby tanárnak a német császár előtt tartott felolvasásai után átdolgozta Kreuzer Géza mérnök. Ára kötve..... 1 K 20 f.

A természettudomány fejlődésének története. Két kötet. Irta Wilhelm Bölsche, fordította Schöpfung Aladár. Ára kötve 2 K 40 f.

Kant-Breviarium. Kant világnézete és életfelfogása. A művelt ember számára Kant irataiból összeállította dr. Gross Félix. Fordította dr. Polgár Gyula. Ára kötve 1 K 60 f.

IFJ. HEGEDÜS SÁNDOR

A TROMBITÁS SÜVEGE

ELBESZÉLÉSEK

BUDAPEST
LAMPEL R. KK. (WODIANER F. ÉS FIAI) R. T.
KÖNYVKIADÓVÁLLALATA

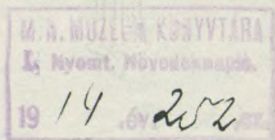
Handwritten:
Hagyj
3488

12.097/733

~~12.097/733~~

~~098811~~

Wodianer F. és Fiai könyvnyomdája, Budapest.

A trombitás süvege.

Durigó trombitás volt az Operánál és ő fújta meg minden alkalommal Sigfrid kürtjelét a Wagner-zenemű előadásain. Öreg ember volt már, keserű, fonnyadt és beteg. Az élet sok örömet nem pazarolt rá és Fortuna istenasszonya a mesebeli bőségszarut soha sem oldotta meg az ő részére. Csekély fizetését kottamásolásokkal igyekezett megjavítani és így tengette életét. Elsavanyodott ember volt, a kinek ezen a szép világon már semmi sem okozott örömet; nem szerette a nyarat, mert akkor zárva volt az operaház; a telet meg gyűlölte, mert kopasz fejét a hideg kínozta.

Egy téli nap éppen Lohengrin próbájáról ment hazafelé, mikor dermesztő északi szél csapott az utcasarkon vézna alakjára. Fázni kezdett s akkor hirtelen elhatározta, hogy egy süveget vesz magának, Pénz úgy is volt nála, reggel kapta kottairásért; ezért visszafordult és bement a Belvárosba, mert ott ismert egy szücsöt, a kinél jó meleg asztrahán süvegeket látott. A szücs egy nagy bérház belső udvarán tanyázott; ide ment el Durigó, hogy süvegét megvegye. A kis bolt udvari kirakatában volt is egy pár, a mely megnyerte tetszését és így ő csakhamar bekerült a boltba. A szücsmester otthon volt és kis hat éves leánykájával játszadzott; a vendég érkeztekor felültette a gyermeket

a pultra és ő Durigó mester elé állt, hogy annak kívánságát teljesítse. Az röviden előadta, hogy neki egy meleg süvegre volna szüksége, mely őt megóvjaa a tél viszontagságai elől. Erre a szücsmester süveget nem egyet, százat is tett eléje, és Durigó nagy szakértelemmel próbálgatta őket. A kis leány ezalatt ott a pulton ülve ámulva nézte a különös bácsit, a ki az ő édes apja drága süvegeit egymásután teszi a fejére, de azért egygyel sincsen megelégedve, mindenikre mond valamit, aztán leteszi, hogy felpróbálja a másikat. A szücs is türelmetlenkedni kezdett s végre azt mondta:

— Ujat, uram, jóformán már mutatni sem tudok; még itt, a kirakatomban van egynéhány, aztán ha azok közül sem talál megfelelőt, akkor készen vagyunk!

Ezzel kinyitotta a kirakat belső ablakát s az ott levő tartó-állványról egyenként aggatta le a süvegeket, hogy azokat megpróbálja vevője fején, hátha egyik megtetszik neki. Mondott is mindenikhez dicsérő verset, de bizony Durigó nem hajlott a rábeszélő szóra. Már csak a kirakat-állvány csúcsán maradt egy, de akkor a szücsmester kijelentette, hogy nincs több süvege.

A trombitás a kirakatra nézett s az állványon maradt süvegre mutatva kérdezte:

— Minő süveg az ott?

Erre hirtelen a pulton ülő kis leány, megelőzve édes atyját, felelt:

— Az varázs-süveg!

Durigó a szücsmesterre nézett s az szabadkozva így szólt:

— Óh uram, ez a feleségem szavajárása, attól hallotta a gyermek is. Ő tartja ezt a régi módi

sipkát varázs-süvegnek, mert kétszer eladtuk, de kétszer visszakaptuk regényes módokon a tulajdonosoktól, és mind a két tulajdonosa nagyon szerencsés ember lett, mindenik elérte azt, a mi után vágyott és mindenik visszakarta az életben azt, a mit egyszer elvesztett s a miről azt hitte, hogy többé soha visszakapni nem fogja! A feleségem aztán elnevezte ezt a sapkát bűvös sapkának és ma is azt mondogatja, hogy ez a sapka volt az, a mely meghozta annak a két úrnak szerencséjét és elveszett kincsét! Ez jutott a kis leányomnak az eszébe most, azért mondta a kis csacsi, hogy ez bűvös sapka!

Durigó kissé elgondolkozott, azután így szólt:

— Mutassa csak azt a sapkát!

A szücsmester kelletlen ugyan, de leemelte a lengyeles szabású süveget és odaadta Durigónak; az feltette a fejére és megnézte magát a tükörben s nagyon meg volt elégedve. Jókedvűen mondta:

— Ezt kerestem én! Ez lesz az én süvegem!

A kis leány sírni kezdett:

— Nem, nem, az csoda-süveg! Azt nem szabad elvinni, a mama nem engedi!

A trombitás csodálkozva kérdezi:

— Hát nem eladó ez a süveg?

A szücsmester akadozva válaszolt:

— Hát kérem, tudja Isten, az asszony szereti, aztán mindig visszakaptuk; olyan mint egy ereklje nálunk; húsz forint volna az ára; ha az úr megígérné, hogy visszahozza, ha nagy öröm éri, vagy megtalálja azt, a mit elvesztett, úgy odaadom. Kérem én nem vagyok babonás, de hát hadd legyen meg az asszonynak is az ő öröme!

— Édes barátom, — szólt Durigó — ha én

nekem visszaadja az élet azt, a mit tőlem elvett, akkor legyen biztos a felől, hogy én nemcsak ezt a süveget hozom magának vissza, hanem mindent, a mi módomban lesz, megteszek magáért! — Ezzel kifizette a süveget, a szűcs bepakolta és Durigó elindult hazafelé. Mikor kilépett a boltajtón, még hallotta, a mint a kis leány sírni kezdett:

— A csoda-süveget elvitték! — Elvitték a csoda-süveget!

Az apja megvigasztalta:

— Majd visszahozzák nemsokára!

Durigó hallotta a szavakat és hazamenet elgondolkozott azon, hogy mily bolond a gyermek és az asszony nép, képes egyes dolgoknak varázslatos erőt tulajdonítani és azokhoz kötni a szeszélyes élet esélyszerű változatait. Ő neki ez soha életében nem is villant meg az eszében, pedig már hosszú életet élt át és sok csapás érte ez alatt, s a szívében legjobban sajog most is az, hogy egyetlen gyermekét úgy vesztette el, hogy ma sem tudja, hogy vajjon él-e még, avagy már meghalt. Felesége egy szép napon öt éves fiával megszökött mellőle és soha sem tudta meg, hogy hová lettek. Hallott róluk különböző híreket, hogy külföldre mentek, hogy művész-truppal vándoroltak, de hogy mi volt igaz abból, arra rájönni nem tudott.

Évek óta nem gondolt már erre s csodálatosan most a rég múlt megint eszébe jutott; sőt mikor este fáradtan lefeküdt, akkor is a felesége és Georg, a gyermeke jutott az eszébe, a kit ő mindig Greginek nevezett. Mintha egy lezárt ablaknak zsálugáterjeit nyitotta volna fel, úgy tekintett vissza felvillant emlékein át a múltba. Láttá magát, a mint feleségével és kis fiával kiment a tóra s ott beülve

egy csolnakba, beeveztek a víz mélyébe ; itt történt velük, hogy a játszadozó gyermek kiesett a csolnakból és oly szerencsétlenül jött felszínre, hogy épen a csolnak alá került. Rettenetes érzés volt az, mikor a csolnak alól kis buborékok szálltak fel, a melyikbe mindenikbe az ő haldokló gyermekének kis lelke volt beszorítva. Iszonyú elszántsággal vetette magát a vízbe és a csolnak alól nagy nehézséggel felhozta a gyermeket és a fuldokló kis teremtmést édes anyja karjai közé tette.

Világosan emlékezett, hogy a gyermek szerencsés megmenekvésére felesége két egyforma emlékpénzt készíttetett egy ékszerésznél, a melyek egyikéből mellű lett az ő számára, a másik pedig egy kis lánczon Gregi nyakába került és az azt állandóan ott viselte melle felett. Másnap elő is kereste a mellűt ; régi emlékei között meglelte s éppen tanakodott, hogy mitevő legyen vele, mikor elhívták hazulról.

A mellű még a kezében volt, mikor süvegét leakasztotta a fogasról s akkor egyszerre, mint a ki jó ötletre bukkant, betűzte a mellűt a süveg hajlatába az asztrahán-prém mögé. Míg dolga után ment, még Gregi nagybátyja is eszébe jutott, a ki nagyon szerette a gyermeket s a kiről csak annyit tudott, hogy átvándorolt Amerikába s ott milliomossá küzdötte fel magát.

Az egész nap munkával telt el, este pedig Wagner Sigfridjében ott működött Durigó a zenekarban.

Tizenegy óra felé járt az idő s kint nagy szélvihar söpörte az utcákat, a mely kegyetlen erővel kergette az itt-ott szállingózó embereket. Hideg éjszaka volt s a járda csúszóssá lett a friss hótól.

A trombitás süvegét fejére húzva, ballagott hazafelé. Mikor egy utczasarkon áthaladt, hangos túlköléssel egy automobil közeledett, de Durigó azt hitte, hogy meg tudja előzni a járművet és előbb jut a túloldalra, mint az autó odaér; azonban elszámitotta magát s a dolog vége az lett, hogy eltaszította a gépkocsi s ő nagy zuhanással elterült a földön. Még a süveg is kirepült a fejéből, oly iszonyút esett a szegény trombitás a kemény aszfalton.

Durigó talpra ugrott és roppant dühvel támadt a sofőrre. Kiabálni kezdett, rendőrért ordítózott, a dolog vége az lett, hogy még a közeli kávéházból is kijöttek az emberek és nagy gyűrűben vették körül a hadakozó feleket. A sofőr kis hiba hogy el nem rakta Durigót; ezt is inkább a rendőrnek köszönhette, a ki sok késés után, végre mégis megjelent. A rendőr aztán helyreállította a békét azzal, hogy felírta a hadakozó felek nevét és megígérte, hogy az idézést majd mindeniknek kézbesítteti. Durigó ekkorra lecsendesült és hozzá látott süvege kereséséhez, de a süveg nem volt sehol; a járókelők se látták; a nagy tolongásban, veszekedésben eltűnt, lába kelt. A szerencsétlen trombitás végül is kendővel volt kénytelen fejét bekötni és úgy ment haza.

Lelkében iszonyúan el volt keseredve, szidta, káromolta az egész világot.

— Ez aztán csoda-süveg! Mindjárt az első héten elvész, sőt az emlékpénzem is oda van, azt is magával vitte, ennyi bajom esett miatta! Na, ez valóban csoda-süveg!

Napok múltak el és Durigó bizony nem a legjobb hangulatban töltötte idejét.

Egy reggel, éppen mikor az újságot olvasta és

érdeklődve nézte azt a cikket, a mely arról szólt, hogy egy külföldi vállalkozó kakasviadaloakat akar rendezni és erre kéri a rendőrség engedélyét, gazdasszonya behozta neki a rendőrség idéző levelét, mely őt aznap délre a kapitányságra rendeli. A trombitás a kitűzött időben pontosan megjelent a rendőrség épületében. Bekopogott a jelzett ajtón és ott jelentkezett; de ott leültették s azt mondták, várjon, míg rákerül a sor.

Durigó leült, várt és nézte az ügyes-bajos dolgokban érkező idegeneket. A mint ott üldögélt, egyszerre csak nyílik az ajtó és belép rajta egy huszonegy évesnek látszó, borotvált képű fiatalember; a fiatalember fején egy süveg van. Durigó ámulva látja, hogy az a süveg veszedelmesen hasonlít ahhoz, a melyet neki ezelőtt pár héttel csoda-süveg név alatt eladtak. A trombitás figyel az idegenre és hallja, a mint az az ügyeletes tisztnek előadja, hogy ő G. D. Radly amerikai vállalkozó és a kakasviadalo ügyében jött ide. Türelemre intik és leültetik. Az idegen leül Durigó mellé, az meg csak sóvár szemmel a süveget nézi.

Az idegen szólal meg először rossz kiejtésű német nyelven:

— Ma megint hideg van!

Durigó felel rá:

— Lehet, igen! De az úrnak nagyon szép süvegje van!

— Úgy? Önnek annyira tetszik ez a süveg?

— Bizony tetszik! Nekem is volt, de pár hét előtt elvesztettem!

— Látja: én meg pár héttel ezelőtt vettem ezt, hogy ide kerültem — egy házalótól; nagyon kínálta, aztán megvettem!

— Micsoda szerencsés ember maga; ugyan szabad megnézni?

— Tessék kérem! — szólt az idegen. Ezzel Durigó kezébe vette a süveget, egy darabig forgatta kezében, majd hirtelen felhajtotta az asztrahán-prémet, és ime ott megtalálta az ő emlékérmes melltűjét.

Felugrott és önfeledten odaszaladt az ügyeletes tiszthez és örömében kiáltott:

— Uram, megvan a süvegem!

Az ránézett és száraz hangon azt kérdezte tőle:

— Mondja kérem, megbolondult maga? Hát mi közöm nekem a maga süvegéhez? E miatt van maga beidézve?

— Mit bánom én a beidézést, megvan a süveg, ez a fő!

Erre már az idegen is felállt:

— Mit akar ez az ember kérem?

Az ügyeletes tiszt megmagyarázta neki.

— Azt mondja, ez a süveg az övé!

— Az pedig az enyém! — felelte az idegen és el akarta kapni a süveget. De Durigó görcsösen kapaszkodott bele és folyton csak ezt kiabálta:

— Nem adom, ez az enyém, ez a csoda-süveg, ezt nem adom senkinek! Ez csoda-süveg! — Már majdnem dulakodás lett a dologból, mikor a rendőrkapitány kijött szobájából s megkérdezte az ügyeletest, hogy minő zenebona folyik a váróhelyiségben.

— Óh kérem! — szólt a tiszt — egy eszelőst idéztek ide és az most elszedi egy idegen ember süvegét s azt állítja, hogy az a süveg az övé!

A kapitány ránézett a trombitásra s aztán nyájasan szólt hozzá:

— Ni, Durigó bácsi, hát maga az? Hát mi baja van?

A trombitás ránézett a kapitányra s örömmel látta, hogy az nem más, mint az, a ki sok éven át ügyeletes tiszt volt az Operaházban.

— Óh uram, — szólt ő — én nem tudom, mi történik velem, engem úgy dobál az élet, mint egy labdát! Multkor, a mikor feldöntött az automobil, a mi miatt most be vagyok idézve, elvesztettem a süvegemet, és íme most, mikor idejövök, hogy igazságot nyerjek a sofőr ellen, a süvegemet találok meg ennél az idegennél!

A kapitány intett, hogy lépjenek be a szobába. Előre ment és Durigó és az idegen követték őt.

Durigó itt még egyszer előadta a süveg történetét és azt, hogy a süveg hajlatába dugott emlékpénzzel, mely neki egyúttal erekljepénz is, igazolni tudja, hogy az a süveg az övé, csakis az övé!

A kapitány elmondta az idegennek a dolgot, az gyanutlanul kezébe vette a süveget és megnézte az emlékpénzt; de egyszerre, mintha varázshatalom ragadta volna meg, kiragadta onnan a melltűt s az ablakhoz futott vele s ott forgatta, nézte mélyen kutató szemmél. Végre is a kapitány szólt rá:

— Mondja csak kérem, mit néz maga azon a pénzdarabon!

— Óh semmit, — felelte az idegen — de olyan különös ez a pénzdarab; nekem is olyan, mintha erekljepénz lenne!

— De uram, — szólt Durigó — hisz úgy mondta, hogy csak pár hete vette egy házalótól a süveget!

— Igen, — szólt az idegen — de én nem sejtettem, hogy ez a pénz el van rejtve benne!

— Akkor meg — kérdezte Durigó — miért mondja, hogy maga is ereklyepénznek nézi ezt?

— Jó uram, — szolt az idegen — lehet ennek a pénznek hasonmása is, a melyet talán én őrizhetek!

— Álom az, a mit ön mond, fiatalember: ebből a pénzből csak két darab volt, az egyik az itt van nálam, a másikat hosszú-hosszú évekkal ezelőtt egy vékony lánczon én magam akasztottam egyetlen gyermekem nyakába!

Az idegen remegő hangon felelt:

— Jó uram, nem volt az álom, a mit én mondtam, de az egy csodálatos álom, a mit ön beszél!

— Én az igazat mondtam!

— Akkor, uram, az élet álom!

— Miért volna álom?

— Mert van belőle felébredés a valóságba!

— És miért mondja ezt nekem?

— Ezt magam sem tudom, uram; én csak azt tudom, hogy ennek a pénznek hasonmása az én nyakamban lóg s azt gyermekkorom óta szent amulettként ott viselem!

Durigó remegni kezdett:

— Nekem csak egy fiam volt, a Gregi.

Az idegen maga elé nézett:

— Ezt a szót is hallottam, már régen, nagyon régen.

— Igen, a kis Gregi, a kit önéletem veszélyeztetésével hoztam fel a víz alól.

— Emlékszem, mikor egy vasárnap kieveztünk a nagy tóra s aztán a himbáló csolnaktól beestem a víz mélyébe!

— Igen, onnan hoztalak én fel, hogy oda tegyelek szerető anyádnak, az én Rádimnak ölébe.

— Ez volt az anyám neve s mióta meghalt, Radly formában viselem én azt! Szegény anyám. Kanadában zártam le sok csalódástól megtört szemét. Tíz éve már ennek, azóta állok egyedül a világban.

— Nem, nem, nem vagy te egyedül és nem vagyok én sem egyedül. Fiam, én a tied vagyok s te az anyém!

Ezzel zokogva borultak egymásra s hosszú, mély csókba forradt mindaz, a mit tőlük az élet elvett.

Másnap Durigó felverte a várost, hogy egyetlen gyermekét csuda révén visszakapta. Még az újságok is tele voltak a különös esettel s nagy híre futott a dolognak a hírlapok révén. A szenzáció befejezése sem maradt el, mert nemsokára értesítést kaptak az amerikai nagykövettől, hogy az Unió földjére kivándorolt Durigó Georg ott meghalt s összes vagyonát (ha életben van) a kis Gregire hagyta.

Az öreg Durigó azt hitte, a föld forog vele: megtalálta egyetlen gyermekét s hozzá annak révén dúsgazdag ember lett ő, a szegény, az elhagyott, a napról-napra élő öreg trombitás.

Zokogva gondolt arra most, hogy a mindenségben, daczára a kegyetlen reális életnek, még mindig vannak csodatevő erők. Hisz a mi vele történt, az olyan csoda, a mely minden száz évben egyszer ha megismétlődik.

Elgondolkozott a dolgon, hogy mi is az ő szerencséjének indító ereje, és mosolyogva jutott eszébe ekkor, hogy az nem volt más, mint az a kis asztrahános süveg, a melyre a szűcsmester gyermeke azt mondta, hogy az »csoda-süveg!«

Azért a legelső dolga az volt, mikor túl a

tengerről a dollárok megérkeztek, hogy vette a régi süveget, elment vele egy ékszerészhez, s annak hasonmását avval aranyból megcsináltatta; mikor pedig az készen volt, magához vette a két süveget és beállított az öreg szűcs szurtos boltjába velök. A szűcs és családja csodálkozva fogadták az idegent s az nagy boldogan letette az asztrahán-süveget az asszony kezébe és így szólt:

— Derék asszony, áldással hozom vissza ezt a kincset, mert bizony mondom magának volt igaza: ez egy csoda-süveg, ez a másik meg, a melyet magának hoztam, szűcsmester, daczára, hogy aranyból van, kevésbbé értékes, mint az előbbeni. De azért kérem, fogadják el ezt tőlem szeretettel, mert én hálából hoztam és őrizzék azt meg, ha nem is mint csoda-süveget, csak úgy mint emléktárgyat, a trombitás süvegét!

Ezzel eltávozott és magára hagyta a szűcsöt és a bámuló családot.

A világjáró.

Minden embernek megvan a maga szenvedélye, a melynek lelkét odaadja, a melynek idejét szenteli, a melyért pénzt nem kímél és a melynek kielégítése előtte a legnagyobb boldogság. Az én Haller barátomnak is megvolt az ő speciális szenvedélye, a mely az ő egész bensejét betöltötte és a melyért időt, pénzt áldozott. Haller nem a gyűjtők közé tartozott, a kik nagy pénzáldozatokkal és fáradságokkal igyekeznek kielégíteni gyűjtő szenvedélyüket, ő nem gyűjtött sem fésűket, sem faragványokat, sem szivargyűrűket, vagy hitvány levélbélyegeket, — ezek mind kicsinyes semmiségeknek tündek fel előtte. Nem hódolt ő sem a kártya szenvedélyének, sem a börzespekulációknak, lóversenyeken sem fogadott, mert a nyerészkedési vágy távol állott tőle. A nőket meg éppen kerülte, mert gyűlölte a női nemet. Sportot sem űzött, mert azt csupán testi munkának tekintette.

Őt a nagy világból csak egy dolog érdekelte, őt csak egy szenvedély izgatta — utazni! Ez volt előtte a világon a legnagyobb dolog, a világban kalandozni és élvezni a nagyvilág szabadságát.

De azért Haller sohasem utazott. Sohasem hagyta el azt a kis vidéki várost, a hol lakott. Mert ő nem mert utazni. Félt vonatra szállni, mert félt a vasuti szerencsétlenségektől, és ezt nem csupán

önszuggeszfió révén erőszakolta magára, de egy régi emléke is mintegy kényszerítette arra — hogy itthon maradjon. Sok évvel ezelőtt ugyanis egy cigányasszony a khiromantia komplikált rejtvénye révén azt jósolta neki, hogy édes anyját rövidesen el fogja veszíteni, aztán pedig ő egy vasúti szerencsétlenségnek fog áldozatul esni. És ime, alig mult el egy fél év és Haller anyja meghalt. A szerencsétlen ember a gyász szomorú napjai alatt állandóan a jóslatra gondolt és vak hiedelemmel hitt is végül abban. De hazulról mégis el akart menni; el is határozta magát, hogy útra kel, de a vasútnál tovább nem jutott, mert mindig megállította őt a cigányasszony jóslatára való visszaemlékezés. Nap-nap mellett készített úti terveket, de útra kelni nem mert, mert rettegett a vasúti szerencsétlenségektől. Lakásán hatalmas térképei voltak, a melyek a föld egész kerekét híven adták vissza. Könyvtára csupa útleírásokból állott meg Bae-dekerekből, a melyeket ő oly szenvedélyesen tanulmányozott, hogy majdnem valamennyit könyv nélkül tudta. E révén aztán kielégítette az ő utazási szenvedélyét, az ő specziális, ő általa feltalált s csak ő általa ismert módon.

Rendszeresen kiment a pályaudvarra és ott fel s alá sétált az utazó közönség között. Megfigyelte őket és érdeklődött, hogy merre veszik útjokat, meddig váltanak jegyet és hová lesz feladva a podgyász. Mindig megvárta, míg az utasok elhelyezkednek a kupékban, kényelembe helyezik magukat, rájuk csapódik a kocsi ajtaja és a vonat elindul. Vágyakozó szemmel kísért a tova futó vonatot, míg az eltűnt a pálya kanyarulatánál a kis erdő mögött. Aztán haza sietett, előkereste út-

leírásait, Baedekerjeit és figyelmesen olvasta el azoknak a vidékeknek a leírásait, a melyeken az utasok át fognak haladni. Így, szobájában ülve, kalandozta ő be az egész világot. Így élvezte ő, magános szobájában, nagy egyedüllétében a Nilus csodaszép, pálmadús vízvölgyét, megfigyelte az ibiszek és flamingók szállongó csapatát, melyek ezrével röpködtek a Nilus szent vize fölött. Összehasonlította a pyramisok csúcsos építményeit, hogy melyik nagyobb, melyik épebb, melyik királyibb megjelenésű. Elmerengve állt meg a sphinx rejtélyes alakja előtt, a mely titokszerűen bámult a puszta vadonjába. Figyelmesen elnézte a tevekaravánt, a mint lassú menetben a sivatag belseje felé nyomult, a hol homok-esővel veri őket a számmum viharja.

Aztán felkereste a Fok-földet, maga elé varázsolta Transvaal gyémántmezőit, bekukkantott a portugál gyarmatokba, aztán hajóra kapva, a Suezcsatorna keskeny vizén átúszva, visszatért Európába. Ugyanígy ismerte meg ő Algirt és Tuniszt és gyakorta felkereste a Déli tenger pálmadús partjait és virágos kertjeit. Heteket töltött Angliában, megbámulta a világváros hatalmas forgalmát, szobájában szinte érezte London örök kódének szomorú levegőjét, oly annyira elmerült a hatalmas város bámulásában, felidézésében.

Egy nyarat Skóciában töltött, mert egy ismerőse akkor ott utazgatott. Skócia kőből épített városai sorra elvonultak akkor lelki szemei előtt, aztán a zöld halomszerű hegyek és a hajlatokban fekvő mély vizű tavak, melyek oly hűen jellemzik a »Highland«-ot. De ennél mind nem ért még véget utazási vágya ; folyton-folyvást csak az utazók

után érdeklődött, ki merre utazik, hogy ő is fantáziája révén, új és új útra kelhessen. Így többször bejárta Amerikát. Kétszer kereste fel a keleti partját, majd a Pacificon átment a nyugati partra és Washingtonon keresztül tért vissza New-Yorkba. Beutazta ő Canadát is, ott is eltöltött egy nyarat, aztán áttelelt Nyugat-Indiákon, bejárta Kubát, a tropikus növényzetű San-Salvator és átélvezte a pálmadús Bahama-sziget világának minden tündéri táját.

Egész télen át fürdött ő a Dél kék ege alatt a szabad tengerben, míg ablakát hóval fűtta be a tél viharja; pálmák alatt hűsölt és halászott a ragyogó testű halakra a bólogató fák hűse alatt, míg kint az utcán a dermesztő hideg kővé fagyasztotta a természetet. De ő nem azt látta, a mi körötte volt, azt a sivár, rideg téli tájat, mely kínossá teszi az ember lelkét, mert ő boldog volt, hisz lelkével messze — nagyon messze, megáhitott világban kalandozott. Ily módon beutazta ő az egész világot, kivéve Indiát, Ausztráliát és a szigettengert. Mily nagy volt öröme, midőn egy őszi napon tanúja volt, hogy egy utas Bombay-ba készült. Azonnal hazasietett, elővette térképeit és könyvei segítségével kezdte Indiát tanulmányozni. Lent kezdte a félsziget csúcsánál és onnét haladt fel egészen a Himalaja hegység csúcsáig, Tibet határáig, majd visszatért India rónáira és felkereste a titokzatos dsungeleket, a hol a tarka tigrisek tanyáit sejtette. Így töltött heteket Indiában. A tigris riasztó kiáltása és az elefánt trombitáló bögése kísérték őt útján, míg áthaladt a nagy vadonon. Mikor Kínába ért, visszafordult és a hatalmas szibériai vasúton tért haza.

Most már beutazta az egész föld kerekét, csak Ausztrália volt még hátra. Rendesen kijárt a pályaudvarra és leste, vajjon nem lát-e egy utazót, a ki az ötödik világrész távoli földjére indul, azonban ezt az utast hiába leste. Sok időt töltött el így, de hiába várta az ő emberét, a ki a földgömb túlsó felére indult volna.

Egyszer azonban, mikor ő a pályaudvar egy oszlopához támaszkodva nézte az utasokat, két embert hallott beszélgetni kis távolban magától.

»Láttad azt az utazót, azzal a nagy sárga bőrönddel?»

»Igen, láttam!»

»Tudod, hová utazik?»

»Nem!»

»Ausztráliába!»

Haller összerázkódott; olyan döbbenést érzett belsejében, mintha egy villamos áram futott volna rajta keresztül. Körültekintett és megpillantott egy roppant elegánsan öltözött idegent, a ki a pályatest harmadik vágánya előtt állott és nagy sárga bőröndöt tartott kezében. Kérdezősködött, hogy az illető-e az, a ki Ausztráliába utazik, és mikor megbizonyosodott erről, átfutott a síneken, hogy megbámulja az érdekes embert, a ki abba a messze világba készül. Azonban ez volt a végzete. Nagy sietségében nem vette észre ugyanis, hogy a közbeső sínen egy mozdony közeledik, és az elkapta a szerencsétlent, kerekai alá csapta és széttronsolta. Így telt be Halleren végzete; egy vasúti szerencsétlenség áldozata lett — a jósláshoz híven — ő, a ki félt utazni, ő, a világjáró, a ki valójában sohasem utazott.

A nagy bíró.

A főbíró elfoglalta helyét és a többi bíró is leült, az esküdtek szép csendben elhelyezkedtek, a tárgyalás megkezdődött. A közönség, mely szorongásig megtöltötte a termet, feszült figyelemmel leste, hogy mi fog történni ma.

Egy hosszú és nehéz pör végtárgyalása volt ez, a melynél szövevényesebb pör nem igen bukkant föl még Anglia földjén sem. Nem kevesebb dologról volt szó, mint arról, hogy Lord Douglas, a ki most a bíróság előtt áll, ő-e valójában, igaz személyében, az az igazi Lord Douglas, a ki hosszú évekkel ezelőtt vadászatokra Indiába ment s a honnét csak mostanában, kerek húsz év után tért vissza.

Megnehezítette a helyzetet az, hogy a közbeső húsz évben sok minden történt, s különösképpen pedig az, hogy időközben Lord Douglast, a kiről évek hosszú során hír nem érkezett, öcsce kérésére a törvényszék halottnak nyilvánította és birtokainak örökösülézt a fiatal testvért jelölte ki. Azonban, hogy a baj még nagyobb legyen, egy évvel az állítólagos Lord Douglas hazaérkezése előtt a fiatalabbik testvér is meghalt. Most már a lordi méltóság és a milliókat érő vagyon az elhúnyt öcs tíz éves árva gyermekére maradt, a ki helyett az árvaszék kezelte a vagyont. A gyermek gyámja Lord Shepherd, a kincstár első lordja volt.

S most, mikor így álltak a dolgok, a P. and O. Company nagy gőzösével egy szép reggel megérkezett Southampton kikötőjébe egy ember, a ki azt mondja, hogy ő Lord Douglas, és Londonba sietett, hogy javai fölött újra átvegye uralmát, a hosszú indiai távollét után.

Természetesen a dolog nem ment ilyen simán, nagy port vert föl az ügy, mert sem az árvaszék, sem a család, sem a kincstár lordja nem akarták őt elismerni az igazi Douglas lordnak, hanem azt mondták, hogy egy közönséges kalandor, a ki most messze vidékről azért jött elő, hogy egy cselfogással magáévá tegye a kincset érő vagyont.

Természetesen, illetéknéppen állván az ügy, pörre került a dolog. Ez volt az a nagy pör, a mely nemcsak Londont, de egész Angliát izgalomban tartotta. A család azt állította, hogy azt az idegent nem ismeri, sohasem látta és az igazi lord hosszú évekkel ezelőtt Indiában meghalt. Az idegen viszont esküdött arra, hogy ő Lord Douglas és évekig csak azért nem jött elő, mert megúnta és megundorodott saját kapzsi családjától s előlük a vad dsungelbe menekült. Ebben a nagy harcban értek el a végső fölvonáshoz; mind a két fél fölmutatta bizonyítékait, és őszintén bevallva, egyik fél sem kímélte a másikat. Az egész rendkívül bonyolult dolog volt, a melyben a tisztánlátás teljesen elveszett, s éppen ezért osztották ki az ügyet Sir Mac Leynek, a ki az idő szerint Anglia legzseniálisabb bírója volt. Nemcsak bíró volt ez az ember, de egy nagy, az emberi lelket jól megértő pszichologus is.

Arcza márványszerű volt és soha semmiféle indulatot el nem árult; leolvasni róla, hogy mit akar, mire gondol vagy hová czéloz, lehetetlenség

volt. Szeme kék volt, s vele néha hol ábrándosan, hol vizenyősen, hol meg borotvaélesen tudott nézni, úgy hogy az előtte álló felek néha azt hitték, hogy tekintetével szét akarja hasítani koponyájukat, hogy megtudja az igazságot. Ez az ember ült most a bírói székben.

Intett kezével és jelezte, hogy megkezdte a tárgyalást. Először a kincstár lordjának szólt, hogy adja elő még egyszer bizonyítékait.

Lord Shepherd ünnepélyesen meghajolt a nagy bíró előtt, szívére tette kezét és szüksézáván csak ennyit mondott: »Esküszöm az élő Istenre, hogy a szintiszta igazságot mondom, mikor azt állítom, hogy ez az ember nem az igazi Lord Douglas, mert nem ismerte őt föl senki sem családjá köréből, sem barátai közül. Az igazi Lord Douglas oly figyelmes ember volt, hogy ha ő tényleg életben maradt volna, nem mulasztotta volna el, hogy annyi ideig sem családjának, sem barátjainak életjelt ne adjon magáról, hogy azok, a kik őt szerették, csak egy pillanatra is nyugtalankodjanak miatta. Kérem azért e kalandort keresetével elutasítani és az árva gyermek jogait biztosítani; más szavam nincs; igazságom tanúja legyen a mindenható Isten!« Ezzel meghajolt és visszaült helyére. Néma csend volt a teremben, oly ünnepélyes csönd, mely még a lélekzetet is elfojtotta.

Most Sir Mac Ley szólt: »Lord Douglas, önt illeti a szó!«

Az idegen fölállt, meghajolt a bíróság előtt és határozott hangon kezdte beszédét: »Tudom, látom és érzem, hogy nehéz a helyzetem; húsz esztendeig voltam távol s a visszatérő előtt jóformán Arden Enoch meséje újul meg; csak hogy nekem nem a

fele
ha
elh
szó
a
köz

Lo
én
me
em
azt
Ma

tén
döt
esk

job
mo
tag
ner

ma
»Le
má
szá
egé

ott
lass
vol
kirá

feleségemet hódították el, hanem a vagyonomat; ha az imádott nő lett volna az, a kit távollétemben elhódítottak tőlem, én is tudnám kötelességemet és szó nélkül visszamennék India vadonjába, de mert a jogomról van szó, itt állok, kitartok és megküzdök érte!»

»Azt mondják, hogy nem én vagyok az igazi Lord Douglas, mert a család nem ismer meg; nos én meg tudom érteni, hogy miért nem akarnak megismerni. Azzal vádolnak, hogy egy barátom sem emlékszik rám. Óh uraim, nagyon jól tudom én azt, hogy a küzdő embernek nincsenek barátai. Magam állok és mégis erős vagyok!»

A nagy bíró közbeszólt: »Kérem, csak a tényeket mondja el, de ne ítéljen önmaga felett!»

A közbeszólásra Lord Douglas kissé meglepődött, aztán azt kérdezte: »Kívánja a bíróság talán eskümet?»

A nagy bíró intett: »Nem, Mylord, sokkal jobban lekötölezz minket, ha csak egy oly esetet mond is el családjá történetéből, a melyre a család tagjainak emlékezniök kell s a melyet letagadni nem lehet!»

Lord Douglas szeme fölcsillant e szókra, diadalmasan nézett végig ellenfelein és így szólt a bíróhoz: »Legyen, bíró úr, de kérem, szembesítse velem másodunokahúgomat, Lady Greenwichet és aztán számoljunk le itt, mi ketten, az emberek előtt, az egész világ előtt!»

A nagy bíró intett Lady Greenwichnek, a ki ott ült a család számára föntartott padon és most lassú léptekkel odaállt a bíróság elé. Gyönyörű nő volt, olyan, mint egy hattyú, és büszke, mint egy királyi vad. Szőke fejében gyönyörű szempár ült,

mely bársonyos tekintettel kérdőn nézett az emberekre. Mikor a nagy bíró elé ért, kissé meghajtotta fejét és szelíd hangon kérdezte: »Parancsol uram?»

Sir Mac Ley hosszasan nézte a Ladyt s csendes hangon kérdezte aztán: »Ismeri ezt az embert?»

Lady Greenwich csodálkozó szemekkel nézte ellenfelét, aztán lágy hangon felelte a bírónak: »Hitemre mondom, uram, sohasem láttam őt!»

A nagy bíró most a Lordra tekintett.

— Nos, uram, mit akar a Ladyvel?

»Be akarom bizonyítani igazamat!» A bíró újra szólt: »Úgy hát kérdezze őt!» De Lady Greenwich erre fölívta fejét és a nagy bíróhoz fordulva, csak ennyit mondott: »Sir, én ennek az embernek nem válaszolok a kérdéseire, mert rossz embernek tartom őt, én csakis az ön kérdéseire felelek!»

De a bíró megmagyarázta a Ladynek, hogy minden kérdést, melyet most Lord Douglas fog hozzá intézni, olybá vegyen, mintha azt ő, a bíró intézte volna hozzá. Erre a Lady meghajolt és alázatosan mondta:

— Ön, Sir, rendelkezék velem!

A nagy bíró intett és Lord Douglas megkezdte kérdéseit. A teremben oly csönd volt, mintha egy láthatatlan kéz egy éles bárdot emelt volna föl, hogy azzal a bűnösre lesujtsa; mindenki érezte, hogy ez az utolsó pillanat. Lord Douglas hangja megcsendült:

— Újra kérdem, Lady Greenwich, ismer-e?

— Sohsem láttam önt — esküszöm!

— Vigyázzon, hamis esküt ne tegyen!

— Tiszta az én lelkem, hamis eskű nem fér hozzá! Nem ismerem s újra nem ismerem!

— Emlékezzék Greenhookra s akkor ismerni fog!

— Greenhook a birtokom, ott van a kastélyom!

— S a kastélynak ott van az árnyas parkja!

— Nagypám ültette a fákat, — de ez önre nem tartozik.

— De a fák alatt van egy lugas — és az önre tartozik!

— A lugas az enyém, az igaz!

— A lugasban lett ön az enyém, ez az igaz!

— Gyalázatos ember, nem igaz, nem igaz!

— Egy őszi estén, büszke Lady, hiába tagadja!

— Aljas hazug! — sikoltott a Lady és összeesett.

— Győztem! — szólta Lord Douglas és diadalmasan nézett szét a teremben.

Ekkor ítélethozásra fölemelkedett a nagy bíró és érczes hangon így szólta:

— Igen, uram, ön győzött! Teljes igazsággal meggyőzött ön engem afelől, hogy ön nem az igazi Lord Douglas, mert ha egy angol Lord képes volna saját rokonával szemben ily alávalóságot elkövetni, akkor nincsen az életnek az a helyzete, a melyben ő azt elárúlná, hanem hallgatna róla mélyen, mint a sír, csakhogy lordi mivoltának legalább külszínét megőrizze. De ön, a ki sok száz ember előtt ilyet mond egy angol nő szemébe, ön, uram, nem a mi lordjaink közül való, ön csak egy hitvány kalandor! És Isten és király nevében mondom — pörét elvesztette!

Mi tizenketten.

Az utczakanyarulatnál alázatos bókolással köszöntött egy emberi alak. Rossz szalmakalapot viselt és egész ruházata nagyon szánalmas hatással volt rám. Szakálla, fogai elhanyagoltak és az egész benyomás nagyon szomorú képet adott, mintha egy fáradt és bágyadt élet vegetálna abban a rosszul táplált testhüvelyben. Tovább akartam menni, mikor újra köszöntött; ekkor figyelmesebben néztem rá, arcát nem ismertem fel, de a szeme az ismerősnek tetszett. Ő odalépett hozzám és alázatos hangon kérdezte: »Nem tetszik ismerni engem?«

— Bizony — feleltem — nem!

— Én Tedler Tamás vagyok, a Long Tom, a hogy az iskolában hívtak. Bizony annak már huszonöt éve és azóta kényeztető szóval nem igen dédelgettek!

— Ni, a Long Tom, most már emlékszem, de hát mi van veled? Nagyon megváltoztál!

— Bizony, rajtam keresztül ment az élet, még pedig nem is gyengéden, hanem vaskezekkel.

Egy kávéház volt a közelben, oda mentem és régi iskolatársam követett. Ott leültem egy asztalhoz; szegény nem mert mellém ülni, úgy kellett biztatnom, hogy soh'se szégyelje magát: ha a padban megfértünk évekig egymás mellett, most majd megférünk itt is. Hozattam sört és vajaskenyeret.

Jól esett neki a figyelmem és hálásan nézett rám, míg a kenyeret ette.

— Na — szoltam hozzá — mit csináltál azóta, hogy nem láttalak? Megházasodtál?

— Meg — felelte.

— Nos és van gyermeked is?

— Van, tíz élő gyermekem van!

— Micsoda, tíz gyermeked van!

— Annyi, mert kettő meghalt, a Tamás és Peti, azok meghaltak, a többi él.

— Szegény barátom, sok gondod lehet! Minő állásban vagy?

— A városnál vagyok hivatalnok, van kétezere-öttszáz korona törzsfizetésem, nyolczszáz korona lakbérem és tíz gyermekem!

Ámulva néztem rá...

— És te ebből meg tudsz élni és fel tudsz nevelni tíz gyermeket?

— Fel tudom nevelni őket és meg is volnék elégedve én, ha a Tamás meg a Peti élnének, de azt a két kedves kölyköt elvitte a torokgyík. Pedig milyen édes két teremtés volt az a kettő. Ha valami hiányzik az életemből, úgy az a két gyerek az!

Csodálkozva néztem rá.

— Na hallod, még most sem elég a gyerek neked!

— Óh, barátom, a gyermek az sohasem elég! Az az élet igazi öröme, már pedig lehet-e az örömből valaha is elég!

— De hát hogy éltek?

— Hogyan élünk? Elmondom azt is. Én nem vagyok külön személy, csak egy tizenketted-része annak a csoportnak, a melyet a mi kis családuk képez. Ugyanannyi vagyok, mint a Pista

gyerek vagy a kis Ilonka. Vágyaim nincsenek. Legfeljebb annyi, hogy idejében hazaérhessek, aztán eljátszadozzak a gyermekekkel. Te nem is tudod, mi az, és talán sohasem is fogod megtudni, mit jelent az, mikor fáradtan hazatérek és egyszerre elém szalad tíz élő gyerek. Mindenik más hangon szól hozzám és mégis mindenik hangjából kicsengni hallok a magamét. És mikor mi tizenketten, mert a feleségemmel együtt ennyien vagyunk, körülüljük az asztalomat, akkor azt hiszem, hogy valami nagy lakomán vagyunk, pedig nem jut más, mint egy karéj kenyér és egy-egy kis sajt-darab vagy szalámszelet egynek-egynek. De oly gyönyörű dolog az, hogy valahányszor ott ülök közöttük, azt hiszem, máris a mennybe jutottam és kis angyalok csicsergnek körülöttem. Nem kell nekem se színház, se mulatság, mindent megad nekem az én kis családom, sőt még talán annál is többet: ad egy oly lelki békét és belső örömet, a melyet vásári zaj vagy városi mulatság megadni nem képes. Ha egy nagy festő láthatna minket, mikor mi tizenketten ott ülünk az asztal körül, nem hiszem, hogy ne örököltene meg bennünket, mert minden vacsoránk olyan nekünk, mint a mesebeli korszak egy-egy lakomája. És én hiszem és tudom, hogy a kenyér és hal regéje nem mese, de valóság, mert mindennap kétszer megvendégelünk mi a feleségemmel, nagyon csekélynek látszó ételekkel egy egész kis hadsereget. Ez pedig csak a külső része a dolognak. Mert vedd az igazi gyönyörét, a lelki élvezetét a mi asztalunknak.

— Minden nap más-más mondja el az asztali imát és így minden hónapban mindenik háromszor imádkozik, és a harmadik imára eljön elseje és akkor

én friss pénzt kapok és megy a nagy játék tovább. Ha harminczegy napos a hónap, akkor egy nap feleségem mondja az imát. Szilveszter estéjén pedig én vagyok a soros. Nos, el tudod-e képzelni, hogy mi ez? Érzed-e ennek a lyrának lelket frissítő erejét? Te, a ki a nagyvilági élet változó hullámvérésében élsz, érezted-e valaha ezt a tiszta lyrát, a melyet tíz kis gyermeknek imája ad, mikor angyali hangon kérik az Urat, hogy adja meg a mindennapi kenyeret!...

— E mellett van játék is, ha időm engedi. Tavasszal és nyáron nagy kirándulások a ligetbe, a hol ismerjük a fákat, ismerjük a virágokat és mindnek úgy örülünk, mintha a miénk volna; pedig nem szabad semmihez sem nyúlunk, csak néznünk szabad őket, de azért ugyanazt élvezzük, mikor itt vagyunk, mint a mit a főherczeg élvez, ha arra jár, vagy a mit a dúsgazdag ember lát, ha arra veti útja. Óh, hidd el, nincs nyomorúság az életben, csak az, a mit az igények erőszakolnak ránk. És a legnagyobb boldogság az a lelki erő, a mely rá tud venni bennünket arra, hogy lemondjunk önző énünk minden kívánságáról! Ha mi eltűnünk saját személyi követeléseinkkel, akkor ott áll előttünk egy nagy csoport emberanyag, a kiknek érdemes örömet szerezni, és még hozzá, ha az a kis embersereg nem más, mint a mi húsunkból való hús és a mi vérünkéből való vér, akkor gyönyörűség az a tudat, hogy nekik örömet szerezhetünk. Hidd el, hogy nagyszerű az élet, ha az embernek semmi, de semmi igénye nincsen; és én, a ki legalól vagyok az emberek táborában, ha felnézek arra a nagy embergúlára, mely felettem van, akkor látom, hogy mily borzalmas kínokon mennek

keresztül, hogy igényeiket kielégítsék. Szerintem nincs nagyobb gyilkos, nincs nagyobb gonosztevő, mint az »igény«, a mely feldúl minden boldogságot és feldúl minden nyugalmat, csak hogy kielégítést nyerjen, és akkor, mikor kielégítették, nem örömet, de csalódást szerez. Óh, hidd el nekem, hogy nem képmutatás, a mit mondok, és hidd el, minden szavam színtiszta igazság. Én nem vágyok semmire, semmire, csak hogy így élhessek tovább és maradjon nekem az a gyönyörűségem, a melyet az a pillanat szerez nekem, mikor mi tizenketten körülüljük az én szerény asztalomat.

— Mi tizenketten — annyi költészet, annyi báj, annyi életvidorság van ebben, hogy talán nem is hiszed. Lehet, hogy unalmas és nevetséges előtted az én beszédem, de azt az egyet tudom, hogy feltétlenül új előtted minden szavam, mert az életnek ezt a nagy, tiszta, anyagi örömét te nem ismered.

— Tíz élő gyerek! Sok gondnak hangzik az önző ember előtt, de nekem, a kinek nincs »én«-je, mely önzésre csábítana, nekem csak boldogság, nekem csak öröm, nekem ez a tíz gyerek az Isten édes, megbecsülhetetlen ajándéka!...

Azután elhallgatott és távozni készült. Én fizettem és együtt mentünk tovább. Útközben egy játékkereskedéshez értünk és én karonfogtam barátomat és be akartam vinni a boltba, hogy minden gyermeke számára válaszszon egy-egy emléktárgyat. De barátom, nagy csodálkozásomra, nem fogadta el ajánlatomat és így szólt hozzám:

— Köszönöm jószágodat, de ne haragudj, nem veszem igénybe, még pedig azért nem, mert ezek a játékok már igényébresztő dolgok és a gyermekek lelkében megindítanak egy olyan folyamatot,

a mely igényeket termelne bennük, a mely aztán megteremné számukra a boldogtalanságot, a szerencsétlenséget. Azért, a míg én tehetem és a míg az én lelkem befolyása alatt állanak, addig elzárók előlük minden olyan dolgot, a mely nem lelki szükséglet és a mely a nyugodt, igénymentes, a boldog életet megzavarja!

Ezzel hálásan megrázta kezemet és eltűnt szemem elől a járókelők forgatagában. Én elgondolkoztam szavain és rájöttem arra, hogy az én egykori iskolatársam, az én kopott ruhában járó Tamásom egy nagy, egy igen nagy ember, mert ő itt a földön megteremtette az ő kis környezetében azt az országot, a melyről nekünk Jézus annyit beszélt. És most láttam először életemben, hogy mennyivel szebb lelkű ember ő, a ki így él, mint az a többi, a kit az életben eddig ismertem; és most éreztem csak, hogy elrejtőzve a világ elől, a család szűk határain belül is lehet valaki nagy ember, csak-hogy ahhoz erős, tiszta, krisztusi lélek kell! Istenem, mily magasságban van ez az ember mindenki fölött, a kik saját énjüket szolgálják egy és más alakban és nem tudnak arról lemondani, hogy ne saját «én»-jük legyen a legelső! Ő a nagy ember s nem mi, többiek, a kik ápoljuk, legyeztetjük a mi saját, önző Énünket!

A leggazdagabb ember.

A hegyoldal mellett gyönyörű kert volt, melynek illatos és színes virágai messziről csalogatták az embert, mint valami nagy kirakat, mely csábos varázsával ösztönzi a járókelőt, hogy belépjen a boltba. Valósággal irigység fogta el az ember lelkét, hogy lehet földdarab, mely ilyen széppé fejlődhetik a kerti munka révén és egy ilyen csodakert idegen emberé és nem a miénk.

Bekerültem a kőfal kis kapuján és ott voltam a pazar színpompájú kertben. Olyan kicsinynek éreztem magamat, mint egy hangya, a mely mindig csak morzsákat gyűjt és egyszerre egy dúsan terített lakomához téved és nem tudja, melyik falat után nyúljon, mert mindenik egyszerre és egyformán ingerli. Én sem tudtam betelni a kert virágainak és fának csodálatával. Gyönyörködtem és élveztem, lelkesültem és boldog voltam, mert igazi gyönyörűségben, megbecsülhetetlen lelki élvezetben volt részem. Végig mentem egy pár úton, mely a virágok között vezetett, aztán leültem egy padra, hogy onnét gyönyörködjem tovább a fényes színpompában.

Egy szegény, foltozott ruhájú öreg ember ült még ott és elmerülve nézte a fák leveleit. Ügyet sem vetettem rá, saját élvezetem foglalta le minden figyelmemet. Ő sem szólt és az ünnepélyes csendet nem zavarta más, csak a madarak füttyszava

és a távoli város idehallszó zakatolása. És be kell vallani, ez tökéletes látvány volt, a melyhez sem hozzáadni, sem elvenni nem kellett semmit, mert az ember megértő érzésével érezte, hogy ez a kert egy kerek egész, hogy ez a kert a legtökéletesebb, a mit csak kert nyújthat.

Azt hiszem, a tökéletesség érzete az, a mely az ő teljességével gyakorolja az emberre azt a lebilincselő hatást, a mely alól nem tudja kivonni magát. Magamban gondolkoztam erről, mikor váratlanul az én öregem, ott a padon mellettem, megszólalt:

— Ez egy kincs, csodálatos kincs!

Hozzá fordultam:

— Ugy-e, a kertre érti ezt?

— Óh, hát mi másra érthetném? Hát kincs az az arany, a mely csilingel az emberek zsebében, ehhez képest, a mely annyi színt, annyi hangulatot, árnyalatot, illatot és ózont tud egyszerre adni? Hisz minden csak annyit ér, amennyi élvezetet képes nyújtani. Nos és van-e ennél fenségesebb élvezet, mint élvezni ezt a kertet és megérteni ennek szépségét? Megérteni, mondom, mert sokan vannak, a kik látják és érzik, hogy ez szép, de megérteni ennek az igazi szépségét nem tudják. Pedig megértve élvezni azt, a mi szép: ez az igazi, ez a legfinomabb élvezet.

Közbeszólta:

— Ugy-e, ön művészember, uram?

— Az a kérdés, — felelt ő — hogy kit nevez ön művésznak?

— Talán azt, — válaszoltam — a ki valamilyen módon oly dolgot teremt vagy nyújt, a melyre mi azt a szót alkalmazzuk, mint értéklést, hogy »szép«!

A trombitás süvege.

— Ilyen értelemben én nem vagyok művész — válaszolt ő. — De nézze, hogy ne kelljen törnie a fejét, megmondom, hogy ki vagyok. Én vagyok a világ leggazdagabb embere!

Meghököltem e szavakra, ő észrevette zavaromat és így folytatta beszédét:

— Igen, barátom, a világ leggazdagabb embere, de nem olyan értelemben, a hogy ezt a bankárok meghatározzák, hanem a szó egyszerűbb, de nemesebb értelmében. Előre bocsátom azt, hogy minden napra csak egy forint jövedelmem van, de ez a forint biztosítja számomra a függetlenséget és utat nyit nekem a gazdagsághoz, — már az én gazdagságomhoz, ahhoz, a mit én nevezek gazdagságnak. Az első fő alapvonása ennek az, hogy én teljesen szabad vagyok, tehát az egész világ az enyém! Hogy ez mit jelent, azt nagyon kevés ember tudja, mert a legtöbb, ha nincs befogva a napi járomba, akkor nem tudja, mihez kezdjen és az életet üresnek és unalmasnak találja. Pedig ahhoz, hogy valaki az életet a teljes valójában megismerhesse, ahhoz elsősorban függetlenség és szabadság kell. De ennek a függetlenségnek nem kell bőségesebbnek lenni annál, mint a mit a köménymagos leves nyújt, mert különben az elpuhulásra vezet. És nekem megvan a mindennapi kenyérszeletem és a tányér köménymagos levesem, tehát szabad vagyok és független, és belevetem magam az életbe és élvezem az én nagy gazdagságomat, az életet, a szabadságot és az idő minden percében dolgozom, — mert keresem a »szépet«! És nem veszek észre mást az életből, a természetből, csak azt, a mi szép. És nem fordulhat elő számomra olyan dolog, az élet nem vethet olyan hullámot, a melyből én ki ne tudnám

hámozni a magam számára azt, a mi abban szép. Ez az én gazdagságomnak a törvénye, és ezért hiszem én azt, hogy én vagyok az emberek között a leg-gazdagabb, mert elégtelenség sohasem gyötör, de betölt a szép élvezete, mert mindent, a mi szép, a sajátomnak tartom és úgy élvezem, mintha kizárólagosan az én számomra készült volna, az én boldogításomra jött volna létre. És merem azt is mondani, hogy én többet látok meg a dolgokból, mint mások; igaz, hogy több időt is fordítok arra, hogy meglegljem bennük a szépet! — Ezzel az ismeretlen felállt a padról és így szólt hozzám: — Nem untatom tovább ilyen elméleti dolgokkal, hanem ha van ideje, jöjjön velem és nézzük meg együtt ezt a kertet.

Ő elindult és én követtem. Pár lépés után megállt egy virágágy előtt, a melyben primulák voltak ültetve a gazdagszínű hortensziák körül.

— Nézze, — szólt hozzám — ezek a kis kék kelyhű primulák hogy megsimulnak a hortensziák alatt. És most nézze jól meg a színvegyülékét. Egy-egy virág mennyi árnyalatot adhat! Ez a virág szivárványjátéka; finom szirmain a színek összes értéke áthullámoz. Lila, kék, fehér, ibolya, rózsaszínű. Körötte a levélváltozatok, és mindez, nézze, milyen hamvasan és mégis milyen tisztán! Az üdeség és finomság harmónikusan fejeződik ki ezeken a virágokon, és mennél tovább nézi az ember őket, annál több szépet láthat rajtuk.

Szándékosan nem megyek a rózsatáblák felé, mert a rózsza közismert virág és azt újra és újra fölfedezni szépség szempontjából igazán banalitás; de nézze ezt a másik táblát itt, a melyen sarkantyúvirágok díszlenek és közöttük magasszárú liliomok

állanak, még pedig fehér és lila lilium; a sarkantyúvirágok színe pedig majdnem egyforma és mégis ez adja a legcsodásabb változatot. Rozsdavörösbarna a legtöbbnek a színe, sárga és narancsszínű alig-alig van közte, de ennek a rozsdavörösszínűnek nézze meg, hány árnyalata van; és benne van ezekben az árnyalatokban az egész napnyugta és a barnavörös színnek minden elképzelhető változata.

Kedves kis virágok ezek a sarkantyúvirágok, lapos leveleikkel, melyekről úgy fut le az esővíz, mintha higanycsepp lenne; van valami ezekben a virágokban, a mi a régi, egyszerű idők idézi fel az ember emlékében, a mikor még jobb volt a világ és talán még a nap is becsületesen sütött. Nézze, ott egy kis csoport vaniliavirág van; az illat finomságát szebben egy virág sem képviseli, mint ez a kis lila kelyhecske. És most vegye a petuniák százfajú sokaságát; a rózsákról, dáliaokról, őszi virágokról vagy árvácskákról csak úgy nem beszélek, mint a lilafehér virágú sobraliáról. De nézze az azaleák kis sárga virágait; a sárga színnek mennyi ereje van ebben. Úgy csillog ez a szín, mintha élne, mintha felferődne, mintha az összes erejét színalakban akarná kifejezni. Nem tudom, látja-e maga mindazokat a színeket, a melyeket én látok, de azt hiszem, hogy a festők részére egyharmada sem áll rendelkezésére azoknak a színeknek, a melyek itt pompáznak.

Ez a színekultusz, ez gyönyörű dolog; pedig még alig néztünk a fűszerűekre, a pálmákra, a kaktuszokra, a sásfüvekre, a tamariszkokra és végül a fákra, a fákra, a növények koronás királyaira, a melyek most, hogy az ősz megjött; csodálatos gazdagságot szedtek magukra levélköntös alakban.

Látja, most lassan elárulom magának az én gazdagságomat, mert én azt hiszem, hogy a mit én így látok, az mind az enyém is, az enyém az élvezés révén és a mellett nincs vele semmi gondom. A gond az valaki másé, valakié, a ki azt tartja, hogy mindez az ő tulajdona; pedig ő nem élvezi úgy, mint én, mert folyton ránczos homlokkal jár-kél a kertben és sohasem a szépet látja itt meg, hanem mindig a bajt, a mely őt keseríti és megakadályozza abban, hogy egész lelkével élvezhesse ezt a csodaszép dolgot. Én pedig, ha ide belépek, nem érzek gondokat, nem látok hibát, csak egy gazdagságot látok, mely virágpompából és színekincsekből áll, és ezt érzéseim segítségével mind magamba szívom és azt hiszem, hogy ez mind az enyém; mert valóban az enyém is akkor, mikor itt vagyok, köztük járok és elgyönyörködöm bennük.

Mert hiszen mi a miénk? Az-e, a mi hivatalos írások alapján nekünk kiadatik, vagy pedig az, a mit lelkünk révén úgy bekapcsolunk bensőnkbe, hogy mindig arra gondolunk? És a mi szépet az életben idáig láttam, azt én mind elraktároztam bensőmben és azt mind úgy tekintem, mintha az a tulajdonom lenne. És ebből áll az én nagy gazdagságom; ezért tartom magamat a világ leggazdagabb emberének, mert az életben nagyon sokat és különösen nagyon sok szép dolgot láttam és az mind az enyém, olyannyira az enyém, hogy azokat, a míg élek, senki tőlem soha elvenni nem tudja. És a mellett az én gazdagságom nem egyoldalú, mert felhalmoztam abba a természet kincseit épp úgy, mint a művészet remekeit. Felöleli lelkem a világ bűbáját és a tudomány hatalmát, a zene, a költészet, a festészet és a többi művészetek összességét. Ezeknek

a művészeteknek egyike a kertészet és itt találkozik az őstermészet legközvetlenebbül a művészettel.

Ezért talált ön rám itt a kertben, mert vágytam ez élvezet után és elhatároztam, hogy egy napot azzal töltök el, hogy teleszívom magamat a virág színeivel, a rózsák illatával és a fák pompáival.

Lássa, mily gyorsan múlt az idő! A fákról még nem is beszélhettem magával, a fákról, a melyek levéldiszeikkel oly szép dolgokat tudnak elbeszélni, mintha maga a költészet szólna hozzánk tiszta és csalhatatlan szavával!

Ekkor egy hegyoldalhoz értünk, a mely az egész völgyet feltárta előttünk, és itt egy csodálatos látvány éledt fel előttünk. Sok száz fa, az ős hatása alatt más és más színű levélkontösbe öltözve. A spektrum-analizátornak szegények ahhoz a színei, a mennyi ott egyszerre előttünk libegett, a mint a gyenge széljárásra azok lassan meglebegtek. Az én emberem nem szólt semmit, csak a karjait tárta ki a mesés látvány felé, és láttam az arczán, hogy boldog, mennyei boldogság járja át és a szeme fénylik, csillog, mint a ki egy új kincset talált, a mely talán egyike a legértékesebbeknek azok közül, a melyeket idáig fellelt. Nem szólt egy szót sem, csak gyönyörködve nézett maga elé, leült egy kőre és intett, hogy hagyjam magára, hogy hadd merüljön el egészen az ő új kincseinek gyönyörködésében. És én eltávoztam onnan és távozóban is erre az öregre gondoltam, a ki a régi klasszikus világ bölcsei mintájára rendezte be az életét és fölülemelkedve a mai materialista kor szellemén, lelke erejével csinált magának egy párat-

lan gazdagságot, egy csodálatos kincsházat, ott bent a lelkében, — a mely kincses gyűjtemény őt nemcsak a leggazdagabb emberré teszi az emberek között, de magasan az összes emberek fölé is helyezi.

Gyémánt a hegytetőn.

A város végén magas hegy trónolt, melynek csaknem felhőkig érő csúcsáról azt tartotta a közhit, hogy a ki oda fel tud érni és valamiképpen a hegy-csúcsra fel tud építeni valami kis emlékfélét, még ha pusztá kő is az, az az ember halhatatlanságot nyer a többi társa felett. Egy kis darab kő is elég arra, csak hogy olyan anyagból való legyen, melyet szél le nem fú, sem eső le nem mos, — sem pedig időváltozás el nem pusztít onnét.

Minden nemzedék megpróbálta megvívni nagy harcát a bűvös hegy varázslatával, de a hegytetőre alig-alig ért fel egynéhány, és olyan, a kinek emléke is megmaradt volna a hegy tetején, olyan mindössze csak egy féltuczat volt. A többit elemésztette az idő, tönkretette a muló évek maró ereje. Semmi sem maradt ott meg, csak az, a mi igazságon épült s a mely kő, vagy emlék értéket rejtett magában. A hamis értékeket megsemmisítette a kérlelhetetlen sors és hiábavaló volt mindenféle fufang, a hegy csúcsát nem lehetett aljasság útján bevenni. Ott nem ismerték a részrehajlást, ott csak az igazán jó, a való érték maradhatott meg.

Tudta ezt mindenki a kerek földön, de nem azért emberek az emberek, hogy higgyenek az igazságnak, hanem azért, hogy szentül higgyenek

saját dőreségüknek és higyjék azt, hogy furfangos úton, gazsággal, ha kell, szövetkezve kijátszszák az igazság egyenes törvényeit. Szegény balgák! Mennyi energiát, mennyi munkát pazarolnak így el, és mégis mikor aztán jön a nagy, a hatalmas Sors és megbillenti a mérleget, semmisnek találja munkájukat és elszórja őket, hogy megsemmisüljenek a feledés enyészetében.

A varázslat alatt álló hegy felé egy újabb embercsoport indult, mindmegannyi szent elhatározással, hogy feljut a hegytetőre. Mindenik hozott magával valamit, a mit majd feltűz a hegyre, hogy az örökre hirdesse az ő dicsőségét. Volt olyan is, a ki egész podgyászt rakott fel hátára, hogy abból építi meg majd ott az ő emlékművét. Elszánt, furcsa csapat volt, összeverődve mindenfelől, eltelve a legkülönbözőbb vágyakkal, fölfegyverkezve a küzdelemre a legfurább szerszámokkal; ha jól megnézte az ember őket, undor fogta el, mert alapjában utálatos csapat volt; az ember szomorúságot érzett, ha arra gondolt, hogy ezek azok, a kik a halhatatlanságra útra kelnek.

E között az összegyűlt népség között volt egy ifjú ember, a kinél nem volt semmi más, csak a kezében szorongatott egy kis kavicsot és a szemében égett valami különös elszánt láng, mely nagy akaratat vallott. Nem törődött vele senki, legföljebb mosolyogtak rajta és néha incelegtek vele, hogy hol hagyta a podgyását!

Az ifjú nem szólt semmit, legföljebb vállat vont és ment a maga útján tovább. A kezében lévő kis kavicsot pedig szorgalmasan csiszolgatta, fényesítgette. Csak egy volt, a mire az ifjú nem számított, s ez a nyeglék, charlatanok és csepürágók szövet-

kezett rosszakarata. Mert mikor az undok csapat észrevette, hogy az ifjú elgondolkozva, minden erejét összeszedve halad előre útján és nem figyel jóformán másra, csak arra, hogy a nála lévő kavics minél tisztább, minél fényesebb legyen, akkor a gyalázatos hadban egyértelmű elhatározás támadt, mintha mindenki egyugyanazt tartaná főczéljának; s ez nem az volt többé, hogy ők érjenek fel a hegyre otromba fatuskóikkal, hanem az, hogy ezt a gyanus idegent, a ki csöndesen és tisztességesen viselkedik, kikezdzék, lehetetlenné tegyék s ha kell, agyonverjék.

Beszédbe ereszkedtek az ifjával, de az bármit is válaszolt, nosza, rajta ütöttek, szavait kiforgatták és végül leütötték.

Az ifjú alétan esett össze és bemocskolva feküdt a sárban; de nem halt meg, csak sokáig mozdulatlanul hevert ott, a hol leverték. A charlatanok pedig nagy örömmel tovább vonultak, mintha valami nagy diadalt arattak volna és ez által előre jutottak volna. Nyomban meg is osztottak az ifjú örökén, mert egyiket ráeresztették maguk közül arra a csapásra, melyen az ifjú haladt. Egyben megbeszélték, hogy közülök kik fognak egészen felmenni a hegytetőre, a többiek pedig örömrivalgásokat fognak hallatni, hogy a völgyben lakók figyelmessé legyenek arra, a ki fölért a hegytetőre. Így megállapítván tervüket, újra útrakelt a díszes sereg.

Mult az idő és ezalatt ők a hegycsúcs közelébe értek. Most gondosan körülállták a hegycsúcsot, nehogy arra valaki, a ki nem részes az ő összeesküvésükben, fel tudjon jutni. Csak egyik oldalát nem állták el a hegynek; az olyan meredek sziklafal

volt, hogy emberfeletti erő kellett, hogy azon valaki feljuthasson.

Ekkor aztán a közmegállapodás szerint a kiszemelt felment a hegycsúcsra és felrakta arra a magával hozott fölszerelést, hogy örök emléket állítson magának. A csúcs alatt felállított érdekhad pedig ezalatt kórusban fujta :

*Itt van az a nagy zseni, kit az idők ígértek,
Boldog az ország, a hol ő született !*

A völgyben lakók figyelmessé lettek a zajra és volt olyan, a ki a kórusral együtt ujongott. Ekkor azonban jött az igazságos öreg idő és egy-két fordulattal úgy lefujta onnét azt a tákolmányt, a melyet a szövetséget ez aljas tagja oda rakott, hogy a hegycsúcs pusztább lett, mint valaha. Ekkor az összebeszélés szerint egy másik lépett fel a hegycsúcsra; a kórus zengte a dicsőséget, az egész hegyvölgy visszhangzott tőle, és ő már-már boldog volt, mikor előállt az egyetlen igaz gentleman, az idő, a ki mindent igazol és lemosta onnét a feltolakodót, mintha sohasem járt volna ott. És így járt mindenik; feljutni feljutott a hegycsúcsra társai segélyével nem egy, de ott magát megtartani képtelen volt. A kórus pedig hiába zengett, nem érdekelték már a völgylakókat, mert annyiszor megcsalódtak a hamis hír kürtölésében; úgyannyira, hogy a völgylakók nem is törődtek már azzal, hogy mi történik a hegytetőn és már nem is hittek többé a hegy varázsában. A charlatan hadnak sikerült még ezt a varázslatos hitet is megingatni, oly nagy volt az ő gázságuknak az ereje. Ekkor azonban váratlan dolog történt.

Az ifjú, a ki lassan eszméletre tért, bemocskolva feltápászkodott és átment a hegy túloldalára, a hol a meredek sziklafal volt. Itt nem járt senki. Itt képtelenség volt előre jutni. Az ifjú azonban nem gondolt semmivel, hanem elszántan nekivágott a hegyoldalnak; de a kezében lévő kis kavicsot dörzsölte, köszörülte, hol a saját testéhez szorítva, hol körmeivel kaparva és ment előre a sziklafal felé.

Rettenetes útja volt. Vér sarjadzott kezéből, teste tönkrement, de ő mégis feljutott a hegyoldalra és felért a hegycsúcsra.

A csalók kórusa elhallgatott, nem hirdette az ifjú dicsőségét, de kémelve lesték, hogy miként építi meg emlékoszlopát. És a megaggott ifjú kivette kezéből az egyszerű kavicsot és rátette a hegy csúcsára.

És íme csoda történt: az a kavics nem volt közönséges kődarab, de gyönyörű, fényesre csiszolt gyémánt. A kórus néma volt, legfőlebb néhány káromkodott, elfojtott dühének kitörésével. Hanem a völgyben mozgás támadt. Valaki észrevette, hogy valami csillog a hegytetőn. Figyelmeztette egyik társát, és ez felismerte, hogy az egy ritka gyémánt. Majd mások is észrevették és megcsodálták, megbámulták; és a bámulók száma egyre jobban szaporodott, míg végre mindenütt tudták, hogy gyémánt van a hegytetőn.

Aztán jött a jó öreg idő és ez magával ragadta a gyémánthozót, de a gyémántot idő el nem emésztette, eső el nem áztatta, semmiféle időjárás el nem változtatta, az örök időkre ott maradt a hegytetőn, hogy hirdethesse a hitetleneknek a hegy varázsát és azt az örök törvényt, hogy igaz erő el nem vész, meg

nem semmisül, de erőben, fényben gyarapszik, bármily sebesen rohan is az idő.

A völgylakók közül egyik meg is énekelte ezt, egyben a charlatanoktól óva figyelmeztette társait, midőn így dalolt :

»Halhatlanok bírása az idő !
S csak ez mutatja meg, ki ő,
Ha rég letűntek hosszú századok :
S hozzá hasonlót mégsem láttatok.«

Egy különös fogadó.

Az őszi nap aranyos fényében fürdött az erdő, mikor a hegyoldalon felkusztram a magaslat csúcsa felé. A hegyhajlatok völgyes szakadékai, elhorítva folyondárokkal és kúszó növényekkel, vadregényes képet adtak, melyet gyönyörűen szegélyeztek a partoldal fái, őszi díszbe öltözött levélruhájukkal. Nagy festő az őszi, dús kézzel szedi össze a színeket, hogy az ő egyetlen gyermekét, a természetet feldíszítse. Oly változatban tűntek fel előttem a tarkaszínű lombos völgykatlanok, melyekben függőyszerűen hullott alá a repkény és bíbortalástot vont a cserje, hogy megálltam és nem mentem fel a hegytetőre. Egy régi kerítéshez értem, nekitámaszkodtam a korhadó karfának és innét néztem le a völgybe. A táj, a bércz és a völgy csudásan bájos költemény volt. Milyen másköltemény, mint amelyet ott lent a távoli völgyben a város zajában dalolnak a bohémek; azok csak lehullott tovasodródó levelek, míg ezekben az őszi hervadás daczára is benne van még az élet s nedv kering apró sejtjeikben.

Lelkem tele volt a város porával, idegeim ki-merülten elpetyhüdtek; egész bensőm valami megújulás után vágyott és azt itt akartam megtalálni, ebben a szindús levél-birodalomban. Midőn így álmodozva néztem a hegyvölgyes tartományt, egyszerre úgy tetszett nekem, mintha a levéllombok

között egy kis ház mohás tetejét pillantottam volna meg.

Arrafelé mentem: tényleg embertanya volt. Egy gyönyörű kert közepén állott és egy kis rácsos ajtó zárta el a világ elől. Átkandikáltam a rácsokon és elolvastam a ház feliratát: csak ennyi volt a ház falára írva: »Fáradt vándor, térj be hozzám!« Egy fogadó volt. Kinyitottam a rácsos ajtót és beléptem a különös fogadóba. Kert vette körül az épületet, melynek fa-falai kéreggel voltak elborítva. Egy szobából állott a házikó belseje és az tele volt virággal és csicsergő madarakkal. Friss szénából egy kis nyugágy volt az egyik sarokban, fatörzsből asztalka és pár szék. A szobácska üres volt. Kimentem a kertbe, hogy megkeressem a fogadóst, de nem kellett soká keresnem, egy útkanyarulatnál elélem jött. Szép hófehér szakállas aggastyán volt, fehér ruhában. A köntöse olyan volt, mint a szerzetes csuhája. Virágokat tartott kezében, feje födetlen volt. A mint meglátott, puha hangon szólt rám:

— Jövök már, fiatal barátom, jövök!

Megkérdeztem:

— Öreg apó, honnét tudja, hogy én eljöttem?

— A madárcsicsergés jelezte érkeztedet! Légy üdvözlölve nálam!

Ezalatt mellém ért és finom kezével meg-símogatta arczomat. Csudálkozva néztem mélytekintetű kék szeméibe és meghatottan kérdeztem:

— Azt is tudja, miért jöttem?

Az öreg bólintott.

— Tudom, tudom! Légy nyugodt és csendesülj meg, fáradt szolgálom; itt jó helyen vagy. Ha valami kétkedés bántja lelkedet, úgy a kétely el fog

oszlani; ha pedig nyugtalan vagy, itt nyugalmat találsz! Minthogy pedig téged idegen befolyások nyugtalanítanak, lelkedben pedig a kételyek viaskodnak, azért te meg fogsz csendesülni nálam, új erőre fogsz kapni és tied lesz az élet!...

— Melyik élet?

— Csak egy élet van, fiam, és éppen arra akarlak rávezetni téged, mert most útvesztőbe értél és így tönkremennél, eltévelyednél...

Ezalatt beértünk a kis házba és leültünk a fatörzsekre. Az öreg elém tartotta a virágokat, ráhajoltam a bokrétára és édes érzést, tiszta illatot szívtam magamba. Önkénytelenül felsóhajtottam, mire az öreg megszólalt:

— Látod, már is megkönnyebbültél, pedig nem mesterséges eszközökkel közeledtem feléd, hanem virágokkal, a természet kis költeményeivel!

— Költemények?

— Igen, ezek az igazi költemények s mindaz a mi ott a kávéház gőzében íródik, csak torz művirág ezekhez képest. Mert ti fiatalok oly együgyűek vagytok! Az igazi poézist ti mesterséges úton akarjátok elérni, szervezeti összetartással, ha kell, perverzítással, és nem jut eszetekbe, hogy ez úton élő virág nem fakadhat. Kijátszani a természetet nem lehet! Új törvényeket, új igazságokat teremteni képtelenség, de azért ti minden generációban újra és újra megkísérlitek, és nem okulva az elhullókon, nem látjátok be, hogy így meddő lesz éltetek és hiábavaló munkátok. Mesterségesen tesztek szemeitekre különféle színű szemüvegeket, mintha minden igyekezetetek abban csúcsosodna ki, nehogy az életet, nehogy a természetet a maga igaz valójában meglássátok!... És ebben a lelki züllésben

nem veszitek észre, hogy ha közöttetek megszólal egy igaz hang, akkor az sohasem más, mint a természet igaz hangja, még ha naivabban is hangzik, mint a perverz lélek raffinált éneke!

— Mit tegyünk hát, hogy új életre támadjunk és lelkünkéből új hangok fakadjanak?

Az öreg határozottan felelt:

— Térjetek vissza a természethez! És akkor frissek lesztek és igazak!

— De, uram, lent a városban nincs helye az igazságnak! Ott üldözik és gyűlölik azt, a ki igazat mond.

— Lehet, hogy most úgy van, a mint te mondod, de emlékezz szavamra, hogy eljön az óra, mikor a hazugság czifra palotái egy varázsütésre össze fognak omlani, és akkor egy sivataggá lesz az egész város, a melyben csak az igazság kis viskói fognak épen maradni. És akkor a megrémült nép riadtan fog ezekhez a kis kunyhókhoz menekülni és éhezve fogja körülvenni azokat, a kik nekik ott az igazságot fogják osztani. Mert ne hidd, hogy csak te botorkálsz ingadozva és céltalanul a hegyek között; azok ott lent a városban ugyanúgy vannak, mint te, de azok még nem találták meg az én kis kunyhómat.

Örömmel szoltam közbe:

— Megengeded-e, uram, hogy ide vezessem őket?

Az öreg jóságosan bólintott:

— Éppen erre akartalak kérni, ezt akartam kötelelességeddé tenni!

— Óh, könnyű lesz ezt megtennem, jó uram!

Az öreg szomorúan hajtotta le fejét:

— Nehéz lesz, nagyon nehéz! Nagy munka vár rád, fiam, de csak te rajtad múlik, hogy meg tudj

felelni hivatásodnak. Mert ne feledd azt, hogy a mint te beérsz a városba és elmondod azt, a mit tőlem hallottál és hirdetni fogod az embereknek, hogy a város hazug és csak a természet igaz és hogy siessenek az emberek és keressék föl az igazság kis kunyhóit, melyekben megtisztulhatnak: akkor a városlakók ki fognak nevetni, bolondnak fognak nevezni, majd meg fognak gyanúsítani a haszonlesés undok bűnével, s ha ez sem használ, neked fognak rohanni, meg fognak tépni, családodat le fogják gyalázni és közös erővel mindent el fognak követni, hogy téged elnémítsanak és lehetetlenné tegyenek. Mert ne feledd, kedves fiatal barátom, hogy az emberek a bűnöket és aljasságokat nagy tömegben elbíráják, de az igazság egy szemernyi súlyától összeroskadnak! Most pedig Isten veled!

Én kiléptem a kapun és nem láttam többé sem az öregot, sem az ő különös fogadóját. Csak egy út volt előttem, mely a városba vezetett.

Régen volt ez, azóta sokat próbáltam, sok embert megismertem, sok mindent megtaláltam, csak egyet nem — talán az nincs is meg a városlakókban: egy titkos vágy, egy finom ösztön, neve sincs, de a lényege az, hogy az ember szívéhez jutva keresse az igazságot.

Csendes víz.

Nagy robogással fut az élet, törve-törlik az emberek egymást és magukat, hogy céljaikat elérhessék és vagyont, hírnevet vagy családi jólétet szerezzenek maguknak. És ez a küzdelem felver egy forgatagot, a melyben részt vesz minden élő lény és a melynek zajától hangos a város és oly rémesen bűg egész nap, mintha egy óriás hörögne benne, a kire nagy, hatalmas erők térdeltek rá és fojtogatnák, hogy beleszorítsák a lelket. Robognak a kocsik, élesen csenget a villamos, rikoltva száguld a rikkancs és tolong ember ember hátán; és a pénz, csörög, mintha egy láthatatlan ördög szaladgálna az emberek között és csörgetné közöttük a pénzt, a csábítás bűnös fegyverét. És ebben a városi forgatagban nincs megállás, mert az elhullók helyére újak tódulnak és az elesőket vagy összetörteket az előretörők könyörtelenül szorítják vissza. Mert a város törvénye könyörtelen, az csak izgalmat, törtetést ismer, de elmélyedést vagy megállást nem.

Olyan a nagyváros élete, mint a sziklák között morogva lezuhanó víztömegé, a mely csapdos, zuhog, tajtékot ver, de egy pillanatra sem áll meg soha és soha ki nem simul, hogy lecsendesedjék. Az ilyen rohanó ár ritkán képez olyan vízszigetet, a hol egy kissé megpihenjen a víz és mint egy kis tóban, úgy éljen egy pillanatra csendesen; de azért

megesik néha, valami nagy természeti csoda szokta előidézni, hogy a nagy rohanó ár között képződik egy kis sziklakatlan, a mely megőrzi az odakerült vizet csendes víztükörrel, míg körötte zuhogva fut tovább a lezuhanó víz; hatalmas árja fut és észre sem veszi, hogy ott mellette van egy csendes kis vízterület, a mely békésen ül a sziklák között. Tiszta a színe, lelátni egészen az aljára, és az nem zavaros, de tiszta, békés és nyugodt, mintha valami láthatatlan kéz simította volna ki, hogy csendessé tegye.

Nagy riadalom volt a városban, választási zaj verte fel a polgárok nyugalját. Elkeseredetten folyt a harcz. A pártok nagyon erősek voltak. Hozzájárult ehhez, hogy nyár volt és az idő kedvezett. Mindenki talpon volt. De talpon volt a katonaság és a rendőrség is, mert a szenvedélyek oly elvadultak voltak, hogy az ellenpártok hívei rábeszélés örve alatt agyba-főbe verték egymást. A szavazó bizottság épülete előtt ék-alakban állt fel a katonaság, hogy az ellenpártok még csak ne is láthassák egymást. Kocsik robogtak, az automobilmek ugattak és az utcán tolongó nép rekedten ordította.

Ezalatt járták a várost a kortesek, forgott a pénz, dúltak a szenvedélyek és indulatok, az emberek hihetetlen más alakban jelentek meg, a mint a szenvedély kiforgatta őket emberi mivoltukból, és a kortes-tanyák és vendéglők hangosak lettek. És épp ily hangosan dobogott és ily élénken élt a város egész érverése. Néha a mentők sikolya hallatszott, a mint rémfütytyel jött kocsijuk és vitte a sebesültet a kórházba.

Mint egy komor faltömb úgy állt a kórház ott a

többi ház között, mintha neki semmi köze sem lenne ahhoz a nagy küzdelemhez, amely kint dúl a többi ház között. Már esteledni kezdett az idő, mikor futva siettünk a szerkesztőség felé, hogy megnézzük az új híreket. Az út a kórház mellett vitt el, a hol a betegápolást az apáczarend tagjai teljesítették. És a mint sietve elsurrantunk a kórház fala mellett, egyszerre csak megállított bennünket egy kedves, egyszerű és mégis mélységes erejű kép. A kórház hátsó részén, ott, a hol az út a halottas kamrához vezet. Ott van egy kis kert, a melyet az apáczák ültetnek, ápolnak, az alatt, míg felváltva egymást, pihenőjük tart. Kis lugasféle van ott felfutókból, a melyek most indulnak útra, hogy befussák őszig azt a kis dróthuzalt, a mely eléjük van rakva, hogy pályájukat jelölje. Odébb egy pár őszirózsa és muskátli virág látszik, a melyek már kezdik nyitogatni virágjaikat. Az apáczák ott ülnek a lugasban, fal felé fordulva és nem az utca felé, melynek szédületes forgataga nem érdekli őket. Kint az utcán iszonyú zaj van, ott az ő lugasukban csend és nagy némaság. Egymás mellett ülnek ők a kis padon. Egyik sem szól egy szót sem, olvasójuk a kezükben van és elgondolkozva, elnémulva ülnek egymás mellett. De ez a szuverén csend és szent némaság oly hatással bír, hogy a nagy rohanásban is megállítja az embert. Sehol, de sehol nem tapasztaltam az ellentétnek oly szembeszökő és éppen ezért oly frappáns hatását, mint éppen itt. Alig pár arasznyira attól a kis lugastól, hol a néma ajkú apáczák üldögélnek, hörögve zúg az élet, ők pedig ott ülnek elzárva a nagy világ elől, mint egy kis szigeten, az ő jelentéktelennek látszó kis lugasukban. Mily távol-ság van az ő lelkük és az utcán egymást taszigálva

siető emberek lelke között. Az egyik csupa izgalom, csupa kétségbeesés és csupa harcz, a másik csupa egyformaság, csupa megnyugvás és csupa nyugalom. És melyik félnek van vajjon igaza? A rohanó árban futóknak-e vagy ezeknek, a kik úgy élnek, mint a hogy a nyugodt, csendes víz él, a melynek minden vízcöppjét tisztán lehet látni a felszínétől egész legaljáig?! Idáig futva mentem és indulatok hajtottak, és most egyszerre látom ezt a szent nyugalmat. Megálltam én is és azt kérdeztem önmagamtól: »Mért sietsz? Hová rohansz?«

Valami megszügyenülést éreztem magamban, látva a kis lugasban ülő szent arcú apáczákat. Ni milyen nyugodtak ők, milyen ünnepélyesen szent az arczuk! Vajjon nem az-e a boldogság, nem ők találták-e meg az igaz medret, melyet a lélek keres és soha sem talál meg a küzdő életben? És egyszerre világosan láttam: előttem lebegett az ő tiszta lelkük. Nincs küzdelem, nincs tipródás és hörögve tülekedés, de van egy mennyei birodalom, van egy csendes, tiszta víz, és ez a lelki béke, a bibliai értelemben vett — nagy csend! A világ forgatagából eléjük került összeroncsolt emberanyagot ápolják ők és aztán egy parányi lugas alján húzódnak meg és ott élvezik lelkük békés csendjét. Ismerik egymást és ismerik önmagukat. Óh mily boldogság lehet ez!

Elmélyülni a lélek igazi mélységébe, megismerni saját lelkünket teljes mivoltában, ismerni annak minden vágyát, ébredő szenvedélyét, titkos gondolatát és aztán uralkodni felette. Mert a legnagyobb úr mégis csak az, a ki úr önmaga felett. És így nézve a dolgot, gyönyörű lehet az élete az ilyen magánosnak látszó és a lugas alatt üldögélő néma apáczáknak, mert birtokában van teljesen lelkének. Szépen

szabályozza gondolatait és soha sem engedi, hogy vágyak keletkezzenek benne, a melyek túllépnek a határain az ő szent fogadalmának. Mert fogadalmuk dogma-rácsozata az a nézőhatár, a melyen át ők az életet szemlélik és maguk számára beosztják. És csodálatosan ebben a szűk körben az ő számukra egy teljes, egy megnyugtató és kisimító boldogság alakul ki, a melyet az utcán járó nép első pillanatra megérteni nem tud, csak ha átgondolja azt a nézőpontot, a melyből ezek a magános lelkek az életet figyelik és azt a maguk számára boldoggá teszik. Mert ők boldogok és egy magasabbrendű boldogságot élveznek, mint a polgári életet élő egyének. Ennek az ő hűvös boldogságuknak márványszerű vonásait ölti fel arczuk, és mindegyiknek ajka körül egy csodálatos, egy megfagyottnak látszó mosoly játszik, a mely az ő elvont életükből sugárzik elő. Mindig a viaszvirág jut eszembe: ennek ilyen merevek a vonásai, mintha ennek a virágnak a lelke keresett volna egy alkalmas pózt, mikor virágját felnyitotta, hogy az kifejlődve, bizonyos merevséget, ünnepiesseget öltön magára. Senki sem szakítja le a viaszvirágot, mindenki csak kegyelettel tekint rá, mintha valami elköltözött, valami elszorult lélek rejtőzködne ebben a különös virágban. Az apácza lelke is elköltözött a mi világunkból, elbujt, visszahúzódott egy más világba, egy olyan világba, a melyben csak hűvös márványfalak vannak, orgona szől és üvegtáblákon szűrődik be a holdsugár. De ez a hideg világ minden egyes apáczaléleknek csak olyképpen érhető el, hogy le kell neki mondani arról a másikról, a melyben indulatokkal tele nyargalnak az emberek és önző önértékért tipornak egymáson keresztül. Az a forgatag; az a kis lugas pedig, a bent

üldögélő visszavonult lelkekkel, az a csendes víz. A csendes víz, a melynek le lehet látni a legaljára, a melyben ismerni lehet minden egyes vízcseppet és a melyben gyönyörködni tud az, a ki szabaddá tudja tenni lelkét a köznapí élet hitvány szenvedélyeitől.

Azért járó-kelő emberek, a kiknek útja elvisz a kórház mellett, bármily sietős is utatok, vessetek legalább egy pillantást ezekre a néma csendben ülő elvonult apácza-lelkekre, a kik lelkük magányát élvezve élik le éltöket — és csak aztán menjetez tovább, önző céljaitokat kergetve ; de legalább így egy pillanatra a nagy forgatagban eszetekbe jut, hogy van »csendes víz« is, a mely ha nem is dús változatú, de bizonyosan eszményibb és boldogabb, mint az a habzó forgatag, a melyben ti életet járó emberek éltek és egymást keserítve töltitek napjaitokat.

A haza.

Gyermekkorunkban verseket tanultunk, melyek csengő rímekben zengték nekünk, hogy mi a haza! Volt azokban a versekben sok hangulat, sok hasonlat, meg rímcsilingelés, de érteni akkor nem értette meg az ember. Hogyan is érthette volna? Hiszen először még a gyermek lelke nem tudott különbséget tenni a haza és a külföld között, mert hiszen mindenütt ott volt a »haza«, a hol jó szüleivel lehetett akkor. De azért mindég visszagondolt az ember arra a kis versre, melyet elfelejteni a muló idővel sem tudott.

Az idő pedig nem az a valami, a mely hajlandó volna megállni bárki kedvéért is és hihetetlen gyorsan lepörgeti a gyermeknapokat, meg az ifjú éveket, és egyszerre csak eljön a férfikor, a melynek már nem olyan hosszúak és szépek a napjai, mint a gyermekornak, a melyben még a nap lementéig sok mindenre ráér az ember.

Aztán idő multával másképp is nézi az ember a dolgokat, éppen úgy, a hogy a felkelő nap is más szög alatt világítja meg a földön levő tárgyakat, mint a delelő nap, s a lenyugvó nap megint más hajlattal, de annak a beállítása veszedelmesen hasonlatos a gyermekkoréhoz. Azért a legszebb a férfikor, mert akkor a legtisztábban látja mindenki a dolgokat és legjobban megérti azoknak való értékét és

sok rejtett érzés, eltakart hangulat, melyet még a gyermekkor csak sejtve érző időszaka ültetett be lelkünkbe, akkor jelenik meg előttünk igaz valójában, teljes igazában.

Milyen más képek ezek és milyen más hangulatok, melyek ilyenkor előttünk felferődnék, és mennyire különböznek mind azoktól, a melyeket a gyermekkor lyrai hangulata szűr elénk. Milyen más a férfikorban a honvágy is és vele kapcsolatban az a kis szócska, melyet hazának nevezünk és a mely tulajdonképen az otthont, a baráti kört, a megszokottságot jelenti, a mely után épp úgy vágyunk férfi korunkban, mint gyermek korunkban, a hogy vágytunk a rejtelmes, kalandokat ígérő idegen világ után!

Soha sem felejttem el azt a kis jelenetet, a mely mostanában történt velem, mikor külföldön csatangolva, Páris nagy forgatagában rokoni barátaimra bukkantam. Hogy megörültünk egymásnak, mintha mindenikünk szemében a viszontlátás pillanatában a hazai nap villant volna elő! A hazai nap, a melyet ott hordunk elrejtve lelkünk mélyén, és ha az meghallja az igazi szót, az anyanyelv édes szavát, akkor örömtüzeket gyújtva, életre kel lelkünkben és felcsillanik szemünkön át, a kedves barátunk jelezve: »Itt vagyok, bennem is él ugyanaz a nap, a mely te benned él és a mely az anyaföldön kelt fel számunkra, hogy egész életünkön át elkísérjen bennünket!»

Boldogan szorítottuk meg egymás kezét és elhatároztuk, hogy délután összeülünk és elbeszélgetünk élményeinkről.

Ugy három óra lehetett az idő, mikor beköpgtam barátaim szalonjába. Gyönyörű lakásuk

volt az avenue de l'opérára nézett, pazar kényelemmel berendezve. A szalonban ott ült a doktorka a feleségével és egy kedves jó asszony, a ki kártyáit rakta a nagy asztalon. Leültem negyediknek közéjük. A nagy avenue-n ez alatt rohant az élet. Nagy lármával száguldottak a kocsik, az automobilok hangos ugatással kerülgették egymást és a nagy omnibuszok bűgva futottak el a kocsisorok között. Élt teljes erejével a nagy világváros; hatalmas vérkeringése ott lüktetett a fő avenue-n és érverése felhallatszott hozzánk a szalonba. Mi pedig ott ültünk fent a szobában és beszélgettünk; beszélgettünk, de nem erről a minden ideget megfeszítve élő nagy városbirodalomról. Hanem egy csendes vízparti városról, a mely messze ide a Duna mellett fekszik és a melynek alig van negyedrésnyi lakója, mint ennek a gazdag, kincseket gyűjtő metropolisnak. És bármely szó esett is Páristól, nyomon követte a másik, a mely a vízparti várost idézte elő. És egyszerre csak azokból a szavakból, — ott a messze távoli ország hotelszobájában — megjelent előttünk a mi városunk képe, a mint szót szóba téve, felidéztük ezt. Tisztán látszottak a tornyai, a kanyargó víz tükre, melyet áthajolva íveznek át a hidak, a sziget, melynek fái tavaszi díszben állnak és az akáczfák, melyek most öltöznek menyasszonyi ruhába, fehér virágfonatukkal elborítva levélruhájukat is. És ehhez a képhez felkel a nap a város mögül, a mi napunk, a melynek egy-egy kis töredéke ott él mindenikünk lelke mélyén. És ez a kis töredék hazai nap, meg az a pár szó, mely ezt követi, segíti felidézni előttünk a haza képét.

Olyan az ilyen kép, mikor megjelenik előttünk, mint azok a gyermekjátékok, a melyek kis kockák

alakjában egy-egy ország képét adják, aztán mindenik gyermeknek egy-egy koczkát helyesen kell beigazítani a képbe, és akkor az ország képe megjelenik előtte. Mi is ezt csináltuk, csak hogy szavakkal, és azokból raktuk össze hazánk képét ott az idegen szálló szobájában. És úgy örültünk neki, mikor rá emlékeztünk, mintha valami nagy ajándékkal leptük volna meg egymást; pedig nem történt más, csak az, hogy jól esett látni egymáson, hogy mennyire szeretjük azt a távollévő, ehhez a gazdag világhoz képest elmaradt édes hazát.

Milyen nagy, fenséges élvezet egy olyan ember számára, felidézni maga előtt az anyaföld lelkét, a kit még nem telítettek egészen a kozmopolita áramlatok. Mert hiszen szép és nagy dolog az emberiség egyenletes, mindent összefoglaló kulturharcza, a mely eltünteti a faj- és nép különbségeket, lerombolja a haza határait és ezt a művelt nagy világgal egy egyenletes területté változtatja; de mindezek dacára édes dolog szeretni a hazát, azt a földet, a hol a legelső szívárványt láttuk átfutni az égen, azt a földet, hol legelőször hallgattuk, hogy szólal meg az ajak azon az édes arczon, mely féltően fölénk hajol, hogy első sírásunkat lesse.

Most, mikor ott ültünk a hotel szobáiban és lelkünkben felidéztük a haza földjét, mi, a kik reggtől fogva barátok voltunk, csodálatosan egyszerre még jobban szerettük egymást, mintha az, hogy egy és ugyanazon dologra gondoltunk, még közelebb hozott volna bennünket egymáshoz. Olyan jóleső érzéssel néztük egymást, mintha valami rokonság jött volna létre bennünk. Ugy is volt! — Lelkünk rokonilag kapcsolódott a hazai földre gondolva, és ez egyesített bennünket.

Estére elmentünk egy nagy vendéglőbe, ahol szép toalettekben és fekete frakkokban összesereglett nagy Páris népe. És ehhez a nagyvilági népnek mulatságához az a szegény, szurtos cigány adta a muzsikát, a ki valahonnét a mi földünkről került ide, de ott ütött-kopott kabátban húzta a nótákat, itt meg piros mondurba beszorítva cifrázza a muzsikáját. És a mint ott ültünk egymás mellett és elnéztük a cifra népet, a nagy embervonulást, az én doktorkám megfogja kezemet és azt a szép verset kezdi idézni, melynek az a címe »A grand Caféban«. Mind rá nézünk, szemünk összevillan, mindenikünk megtoldja a versidétet egy-egy sorral és a végét csaknem együtt mondjuk :

Mi is azon sírni való:
Hogy a ménes ott delelget,
Valahol egy csárda mellett,
— Csárda mellett!

Az asszonyok szemében köny csillog! A zene tovább játszik, de én gyönyörködve nézem azt a pár könycseppet, mert abban a pár női könyben, jobban benne van az anyaföld, az édes haza képe, mint minden szóban, minden írásban, vagy minden rajzban, a mit emberi erő létre hozni bír.

Ime, megtaláltam végre azt, a mit mind ez ideig kerestem, a mi mint egy rejtély élt bensőmben. És ez az volt: Hogy miként lehetne legtisztábban megjelentetni az idegenben járó előtt az édes hazát, ennek szent fogalmát. A feleletet megadta rá az a két nő, a kiknek, míg a cigány kedvencz nótájukat húzta, a messze idegenben, két gyémánt ragyogású könycsepp rezgett szemökben!

— »Ez a haza!«

TARTALOM.

	Oldal
A trombitás sívege	3
A világjáró	15
A nagy bíró	20
Mi tizenketten	26
A leggazdagabb ember	32
Gyémánt a hegytetőn	40
Egy különös fogadás... ..	46
A csendes víz	51
A haza	57

Az

A v

A s

Az

Roc

A t

Her

Szé

Az

A v

A fi

M

- Az emberiség jövője.** Irta *Heinrich Lhotzky*, fordította *Schöpflin Aladár*. Ára kötve ... 1 K 20 f.
- A vagyon tudománya.** Irta *I. A. Hobson*, fordította *dr. Sidó Zoltán*. Ára kötve ... 2 K.
- A szociológia vázlata.** Irta *G. Palante*, fordította *dr. Mikes Lajos*. Ára kötve ... 1 K 60 f.
- Az ember helye a természetben.** Irta *Lenhossék Mihály dr.* Ára kötve... 1 K 60 f.
- Rodin beszélgetései a művészetről.** Összegyűjtötte *Paul Gsell*, fordította *Farkas Zoltán*. Ára kötve 1 K 20 f.
- A tömegek lélektana.** Irta *Le Bon*, fordította *Balla Antal*. Ára kötve ... 2 K.
- Henri Bergson filozófiája.** Irta *René Gillouin*, fordította *Farkas Zoltán*. Ára kötve ... 1 K 20 f.
- Széchenyi eszmevilága.** II. kötet. *Apáthy István, Imre Sándor, Pauler Ákos, Zsilinszky Mihály, Márki Sándor és Gaal Jenő* tanulmányai. Ára kötve ... 1 K 60 f.
- Az élet értelme és értéke.** Irta *Rudolf von Eucken*, fordította *Schöpflin Aladár*. Ára ... kötve 2 K.
- A világegyetem élete.** Irta *Svante Arrhenius*, fordította *Polgár Gyula*. Ára kötve ... 2 K.
- A francia irodalom főirányai.** Irta *G. L. Strachey*, angolból fordította *Schöpflin Aladár*. Ára kötve 2 K.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Magyar Könyvtár.

Szerkeszti **RADÓ ANTAL**

Elebrangú hazai és külföldi írók regényei, elbeszélések, versek, színművek, ismeretterjesztő művek sorozata. I

Minden lüzet külön is kapható. * Egy-egy szám ára 30 fillér

- *692—693. **Henry Bernstein**. 717—718. **Hermann Bang**.
Édes otthon. Fordította Ab-
rányai Emil. Ofensége. Fordította Holld
Márton.
694. **Gyöngyösi István**. Márs-
sal társalkodó Muranyi Vén-
nus. Bevezetéssel ellátta
Palágyi Lajos
- *695—696. **Roberto Bracco**.
Végo a szerelemnek! Fordit-
totta Radó Antal.
697. **Kiss Menyhért**. Hol a
Maros vize folyik. Elbeszé-
lések.
698. **Krúdy Gyula**. Píros és a
többiek. Elbeszélések.
699. **Conan Doyle**. A briga-
déros házassága és egyéb
történetek. Fordította Bene-
dek Marcell.
700. **Arany János**. Irói arcz-
képek IV. (Gvadányi, Szabó,
Ráday).
701. **Michel Provins**. Hogyan
fognak meg bennünket. For-
ditotta Benedek Marcell.
- 702—703. **Heltai Jenő**. Kis
komédiák.
- *704. **Edmond Rostand**. A két
Pierrot. Fordította Kosztó-
lányi Dezső.
- 705—710. **Homeros Odys-
seia**. Fordította Kemener
(Kempf) József
711. **Pekár Gyula**. Laczi-
kamája és egyéb történetek.
- 712—713. **Stevenson**. Dr.
Jekyll és Mr. Hyde különös
esete. Fordította Benedek
Marcell.
- 714—716. **Schiller Frigyes**.
Don Carlos, spanyol infáns.
Fordította Radó Antal.
719. **Wallis A. S. C.** Az Em-
ber Tragédiája. Hollandból
fordította Dr. Erdélyi Károly.
720. **Révész Béla**. Nyomor.
Elbeszélések.
- *721—722. **Fiers és Caillavet**.
A zöld irakk. Fordította Hel-
tai Jenő.
723. **Goy de Maupassant**.
Csaádi körben. Fordította
Benedek Marcell.
- 724—725. **Heltai Jenő**. Egy
operette története. Kis ko-
médiák.
726. **Kan** Filozófiája. Gondo-
latok műveiből. Fordította
dr. Polgár Gyula.
- 727—728. **Bródy Sándor**: El-
mélkedések.
729. **Marcel Prévost**: A vég-
rendelet és egyéb elbeszé-
lések. Fordította Benedek Mar-
cell.
730. **Rezek Román**: Galamb
Péter. Elbeszélés.
731. **Kozma Andor**: Báró
Eötvös József, a költő.
732. **H. G. Wells**. Az elcsereált
élet és egyéb történetek.
Fordította Benedek Marcell.
733. **Ifj. Hegedüs Sándor**.
A trombitás süvege. Elbe-
szélések.
734. **Ariosto**. Az Örjögő Ló-
rántból. Olympia története.
Fordította Radó Antal.

A *gal jelzettek színdarabok.

Kaphatók minden könyvkereskedésben.

Wodianer F. és Fial könyvnyomdája, Budapest.